

PRELOM

Izhaja vsak četrtek
Naročnina letno Din 40.—
polletno Din 20.—

Uredništvo in uprava:
Kolodvorska ulica št. 8
v Ljubljani

Telefon št. 3770
Pošt. ček. račun št. 10499

Stane Vidmar:

Film našega razvoja

Ko človek takole po enem letu napornega, viharnega in tveganega dela v pokretu odvijte film »Boja« in še enkrat pregleda vse od začetka pa do danes, opazi gotove izpremembe in marsikaj mu je jasnejše in razumljivejše.

Spomnimo se prvega zborna, ko smo prvič izpovedali, kar se takrat že nihče misliti ni upal več.

Jasno se še spominjam tistega burnega pritrjevanja in odobravanja zbranih tisočev mož in fantov. Takrat so bile naše besede nenavadno ostre in jasne. Tako jasne so bile, da je prihodnje dni naše »prijatelje« močno skrbelo za nas, kajti sovražni »generalštab« je zasedal kar ves dan in preudarjal, kako bi najuspešnejše zatrl z enim udarcem te nevarne puntarje. Toda mi se nismo prav nič menili za te naklepe, šli smo svojo pot, zavedajoč se velike naloge, zavedajoč se važnosti in dalekosežnosti našega pokreta.

Že prvi nastop, oddajan na jezo patient-patriotov celo po radiu, je odjeknil tisočero v srcih naših ljudi. Zatirani in preganjani, zasramovani in klevetani so prisluhnili in srce jim je hitreje pognalo kri po žilah. Kmalu je sledil mariborski shod in nato drug za drugim, nedeljo za nedeljo.

Da, vas gledam v filmu, tovariši, kako ste takrat z navdušenjem, odločnostjo in vero šli na zборе, kako smo se razgovarjali po končanih zborih v pravi tovariški iskrenosti, kako smo zaupali drug drugega in kako nas je to medsebojno zaupanje dvigalo in krepilo. Nobene sence ni bilo, nobenih dvomov in nobenih pomislekov.

Toda čas beži in moj film se odvija dalje. Pod pritiskom pokreta, ki je šel kakor povodenj čez slovensko zemljo, so se pričele rušiti nepremagljive trdnjave terorja, krivice in korupcije. Maliki so padali v prah, ozračje se je čistilo in pričeli smo lažje dihati. Sila pokreta, njegove vpliv in ugled so rasli iz dneva v dan. Ni bilo več mogoče tajiti in omalovaževati te elementarne sile in tudi merodajni faktorji so začeli resno računati z njo. No, tovariši, tu pa postaja moj film čim dalje bolj nejasen, moten in temen.

Menda so ljudje začeli sanjati, da je že vsih težav konec, in da si sedaj že lahko privoščimo luksuz nesloge. Prebudilo se je kar čez noč nekje tisto grdo nezaupanje in nemarna, ostudna, prav tipična slovenska kuga, ki ji pravimo netočajljivost. Naenkrat so pričeli vstajati strahovi, da bo morda kdo zlezal na kako vplivno mesto, kar so pozneje sicer vsi želeli, česar pa so se tudi bali, kakor se naši ljudje vedno nekako ustrašijo, kadar je treba napraviti odločilen korak. In kakor so nas pozneje vedno opozarjali, da vse to, kar delamo v Sloveniji, še ni dovolj, da še ne zadostuje, kar je do sedaj napravljeno. Naenkrat so se ustrašili, da bi bilo preveč storjenega, da bi morda vseeno tudi mi krenili na stranpot ali pa hoteli izrabiti silo pokreta drugače, kot želi to naše članstvo. Ne vem, odkod se je vzelo naenkrat to nezaupanje. Moj film kaže neke sence, neke siluete v ozadju, toda jasno se ne vidi, treba ga bo malo ostreje osvetliti, da stopijo tudi te sence jasneje na platno, in same preženejo strahove, ki jih predstavljajo v svoji tajinstvenosti.

Vse to pa so nepotrebni strahovi. — Dolžnost vodstva organizacije je, pregledati vse možnosti, zbrati vse informacije, pripraviti vse in nato šele predložiti članstvu v pretres in odločitev. Tako se dela in tako se mora delati. Če bo pa članstvo mnenja, da naj se izvrši, kar je pripravljeno, se bo izvršilo, če bo nasprotnega mnenja, se bo pa opustilo. Vse

»Kljukarji« in »fašisti«

»Zahtevaš demokracijo in poštenost v politiki — bodi sam resničen demokrat in poštenjak tudi v politiki. Kleveta in licemerstvo sta oznanjevalca razkroja svojih očetov...«
Tomaž Masaryk.

Naš »Boj« gre svojo zmagovito pot. Že drugo leto vozi svoj ogromni valjar po naši zemlji. Že drugo leto tlači plevel, osat in gnoj stare pokvarjene miselnosti našega javnega življenja, vedno daljša ostaja za njim gladka bela cesta. Vozi po načrtu, ki si ga je postavil prvi dan — kljub vsemu — in gazi vse, kar se mu stavi na pot. Dosegel je že dokaj uspehov. Če bi valjar ne vozil, bi bilo danes prav gotovo še temnejše, še obupnejše.

Kaj vse so že iznašli naši nasprotniki proti nam! Enkrat smo bili »punktaši, separatisti, klerikalci, drugi izdajalci, in od JNS plačani kričarji, pa tudi avstrijakanti, protidržavni elementi, demagogi, komunisti, zapeljivalci ljudstva in rušilci javnega miru...« Ko pa so se ob naši neomajni doslednosti vsi ti očitki razpršili v nič, smo dobili nove nasprotnike in nova imena: »kljukarji«, »hitlerjevci«, »fašisti«, »orjunaši« in podobno. Da pa se tudi ti neosnovani očitki čimprej razpršijo, hočemo o tem povedati par besed.

»Boj« je samoniklo, iz ljudstva rastoče nadstrankarsko gibanje, ki ni bilo od nikogar naročeno, od nikogar podpirano in plačano. Priklicala ga je strahotna stiska vsega ljudstva, financiral pa ga je vse do danes brezmejni idealizem njegovih prvih delavcev in organizatorjev. Z nami so šli ljudje iz ljudstva; kar pa je bilo med nami meščanov in inteligentov, so bili to tisti, ki so imeli toliko vesti in ljubezni do naroda in države, da niso mogli dalje gledati brezvestne igre z ljudstvom, ki si ni vedelo več pomagati.

Če bi bilo ljudstvu dobro in bi se kopal v blagoslanju, bi mu bili bojevniki morda nepotrebni. Tako pa smo morali spregovoriti ob najtežji uri. Ob času, ko si nihče ni več upal odpreti ust, ko so klonile glave k tlom in se je ljudska sila že vdajala obupu, ki je bil tik pred predajo in sužnostjo — tedaj smo zagrmeli kot vihar, zakričali odkrito, pogumno besedo, ki je odmevala tisočkrat od naših gor po naših dolinah in vaseh — po vsej državi — ter dvignila glave.

Zakaj smo zakričali? Ker nas je bolela stiska ljudstva! Riskirali smo vse, marsikdo svoj obstoj — a naša vest je komandirala, mi pa smo ubogali. Odkod smo vzeli moč in korajžjo? Iz svoje grenke bojeviške preteklosti v svetovni vojni, kjer nam je dolga leta viselo življenje na tanki niti. Ali našim nasprotnikom morda ni všeč, da ne sklepamo dvomljivih političnih kupčij, da nismo

pa — tako razpravljane, kakor sklepanje — mora nositi pečat prevdarnosti, jasnosti in tovariškega zaupanja. Vse, kar ima kdo na srcu, mora odkrito povedati, vse se mora tovariško obravnavati in se tudi bo tako obravnavalo — nato pa bomo sklepali, toda ne bojno glasovali. Zmagati mora bojeviški duh, pred katerim mora izginiti vsako nezaupanje in nesloga. Tisti tam pred našimi vrati, ki ne vedo, kam bi s svojimi grehi, naj ne poizkušajo vdreti v našo hišo, da bi zastupili in okužili naš dom. Naženite jih, tovariši, z gorjačo iz svoje srede in ne dovolite nikomur, da bi sejal ljuliko na naše mlade njive, ki so vredne najboljšega zrna, da obrode stoteren sad. — Možata odkritost, tovariško zaupanje in bojeviška odločnost gradijo trdne temelje novemu življenju, novi dobi.

Moj film se zopet jasni, postaja razločnejši, čistejši in svetlejši. Odkriva pot naprej — do popolne zmage!

na prodaj nikomur in za nobeno ceno — čeprav je naša cena na politični borzi ali sejmu zelo visoka in vsak dan višja? Ali je krivo morda to, da se sladkobesednim vabilom nismo odzvali?

»Boj« gre naprej — dolgo, s trnjem posuto pot ima še pred seboj, kajti neizčrpen je njegov program. Njegov cilj je: sreča vsega jugoslovanskega ljudstva.

Na napade doslej nismo kdo ve kaj odgovarjali. Na očitke, da smo nekaki »kljukarji«, »fašisti« itd. pa bi le radi povedali, da so popolnoma neosnovani in iz trte izviti. Vprašamo: kako je bilo tedaj, ko so večino slovenskega ljudstva ožigosali, da je »punktaško« od glave do pete (čeprav marsikaka poštena slovenska grča še vedela ni, kaj to pomeni) in ga pod pretvezo protidržavnosti pritiskali, denuncirali in preganjali do neznosnosti. Kdo je bil tisti, ki je z vso neverjetno korajžjo razpršil tisto »punktaštvo« v nič? Berite stare številke »Prelom«, spomnite se odločnih besed naših govornikov proti zlobnim očitkom »protidržavnega punktaštva« in videli boste, da so ravno bojevniki onemogočili ostudno nasilno igro z našim ljudstvom pod pretvezo »punktaštva«. Ta igra sama pa je prav močno dišala po metodah fašizma.

Ljudstvo je to naše delo hvaležno ocenilo in mu dalo neprikrito priznanje; pojavili pa so se ljudje, ne morda samo iz enega starega političnega tabora, katerih poprej v najtežjih dneh našega naroda nikjer nismo videli in nam pričeli očitati »fašizem«, »hitlerizem« in podobno, čeprav so prav dobro vedeli, da imamo s fašizmom ravnotako malo opravka kot ga je naše pošteno slovensko ljudstvo kdaj imelo s protidržavnim »punktaštvom«. Prepričani smo, da tudi ti najnovejši napadi ne bodo užgali — kajti fašist vendar še nikdar ni branil »punktaša«!... Ta igra se ne bo ponovila, že zato ne, ker to želijo stari nesodobni poklicni strankarji, pa naj prihajajo iz kateregakoli tabora.

Pravi bojevniki ni ne »kljukar«, ne »hitlerjevec«, ne »fašist« in ne »orjunaš«. Vsega tega njemu ni treba. Bojevniki imamo svoja temeljna načela, imamo svoje smernice — pot nam je začrtana in te poti se bomo držali. Prav nič nam ni treba hoditi v šolo med Nemce, Italijane, pa tudi ne med Avstrijce. Mi smo že zavrgli otroške čevlje, znamo stati in hoditi po lastnih nogah. Pri tem pa gledamo pazljivo na vse, kar se godi doma, pa tudi onkraj domačega plota in budno pazimo na vse pojave in dognanja sodobnosti v vsem svetu. Kar je v njih dobrega, kar odgovarja naši slovanski, predvsem jugoslovanski in slovenski duši, bomo presadili v našo domačo njivo, da bo prinašalo koristi tudi nam za dosego resnične demokracije proti lažidemokraciji. Glavne misli in ideje pa so izšle iz našega duha, iz naše lastne volje in iz čiste vesti.

Pri nas ni »Führerjev«, ni diktatorjev, volja ljudstva odločuje po delegatih v vseh važnih trenutkih in korakih »Boja«. Kot vojaki v rezervi imamo takorekoč svoj »generalni štab« preizkušenih starih borcev, ki so od prvega dne v prvi liniji — njemu zaupamo in ne zahtevamo, da bi vsak vojak moral že v naprej vedeti za njegove načrte, ki morajo radi prežetih nasprotnikov čisto ostati tajni. Ta »generalni štab« gre na čelu velike bojeviške armade, išče zlato srednjo, pravo pot gibanju, ki bosta koristila in osrečila ne le nas, ali eno ali drugo kasto, grupo ali stan — temveč vse, večino vsega ljudstva južnih Slovanov. Iščemo prave prijatelje širom naše države, ki hočejo delati po naših preizkušenih načelih, držimo vrata odprta za vsakega

poštenega, od preteklosti neomadeževanega državljanu, tudi za tistega, ki mu je naše gibanje še prenovno, predalekosežno za njegovo bolj počasno, morda še malo nesocialno glavo. Za tiste pa, ki so doslej nemoteno in nekaznovano razdirali enotno fronto našega ljudstva iz profitarških, strankarskih nagibov v znamenju poklicne politike, ki so dobro živeli kot zajedalci in brezdelni troti na račun mržnje med brati ene zemlje in ki želijo to pogubno igro še nadaljevati — za vse tiste pa so naša vrata zaprta za vekomaj! Naj grmijo, naj pišejo, naj jokajo do onemoglosti! Valjar gre svojo pot! Nima mo ne smisla, ne volje za politične igre in prepire po starih metodah. Stiska našega ljudstva je prevelika!

Nova doba prihaja. Davno že je minila polnoč. Vžigajo se iskre tu in tam, prihajajo na dan novi akrepi, izmenjujejo se osebe, ki niso bile na mestu. Gre počasi, toda vztrajno. Vstaja upanje — ne daj Bog, da bi nas življenje zopet razočaralo. »Boj« si je postavil ogromno nalogo prečiščenja vsega našega javnega življenja, povečanja odgovornosti javnih delavcev, katere plačuje ljudstvo. Postavili smo si visoke cilje — celo politiki hočemo vsiliti več morale in še tisoč drugih stvari imamo v načrtu.

Dosegli smo že mnogo — toda še ni napačila zora tiste nove, srečne in mogočne Jugoslavije, katero nosimo v svojem srcu. Zato nam nihče ne bo vzel pravice, da bi ne govorili o svojih mislih in idejah, češ, da ima samo on pravico do besede pri urejanju za ves narod važnih zadev. Če smo bili dobri kot odločni vojaki na frontah svetovne vojne — bomo tudi danes smeli odločevati na frontah gospodarske in politične borbe. Za priprego pa ne bomo služili nikomur.

Mi nismo prav nič nervozni, kot so nervozni tisti, ki se pulijo in lasajo za razne senatorske in ministrske stolčke in iščejo častno in dobičkanosno starostno preskrbo na račun ljudstva. Naj se le krepko pulijo in lasajo — tem preje jih bo ljudstvo spoznalo in — obsodilo! Nam pa ne gre za trenutne koristi posameznikov, nam gre za vse: za boljšo bodočnost vsega našega ljudstva!

Mi bomo še govorili, še bomo pisali, še bomo zahtevali, še bomo pobijali pasivnost poštenjakov tako dolgo, dokler ne bomo razgibali vseh pozitivnih sil vsega jugoslovanskega ljudstva brez razlike, da bodo vsaj tako žive in aktivne, kot so negativne, ki morajo izginiti. Ne bomo držali rok križem, dokler ne zmagajo na vsej črti pravica, pamet, red, poštenost, enakopravnost in narodna sloga. Kot pravi bojevniki bomo zdržali — do konca! Bodočnost bo dokazala, da imamo prav!

Tomaž Masaryk o pravi demokraciji

»Moderna demokracija je še mlada. Stari režim se je razvijal in krepil skozi tisoč let, moderna demokracija pa traja od ameriške in francoske revolucije. Zato pa tudi še ni dovršena, toda bodočnost je njena. Demokracija ni vladanje, temveč uprava. Demokracija ni samo politika, temveč nazor o svetu in o življenju, po katerem vsak državljan kot oseba spoštuje osebo svojega sodržavljanu. Demokracija pomeni pravico!

Demokracijo moremo definirati različno. jaz sam sem podal nekoliko definicij. Glavna stvar pri demokraciji je javnost, nobena tajinstvenost, dalje odkritost, poštenost napram vsakomur — prijatelju in nasprotniku. V demokraciji mora biti vsak državljan obveščen o vseh javnih stvareh in se mora zanje zanimati. Odtod izvira pomen parlamenta in tiska za demokracijo. Jasno je, da imata tako parlament, kot tisk svoje pomanjkljivosti — o reformi parlamenta in tiska bi morala inteligenca mnogo razmisljati in si izprašati svojo vest!«

Načrti za kmetijske zbornice

Vprašanje kmetijskih zbornic je v našem narodnem gospodarstvu že dolgo vrsto let eno najbolj perečih vprašanj. Mnogo se je že razpravljalo v javnosti, kako organizirati našega kmeta, ki kot najmočnejši stan države živetari brez svoje stanovske organizacije. Zahteva po kmetijskih zbornicah je bila izrečena že nešteto krat. Ne prihaja samo iz krogov gospodarstvenikov, še z mnogo večjo upravičenostjo jo izreka dan za dnem naš kmet sam, ki na lastni koži občuti pomanjkanje organizacije, ki bi brezkompromisno zastopala njegove stanovske težnje.

Ker smo mnenja, da je vprašanju organizacije kmetijskih zbornic vsaka misel, vsak nasvet in vsak predlog, ki je mišljen iskreno, dobrodošel, posnemamo za naše bralce, ki so v pretežni večini kmetje, po zagrebških listih poročilo o konferenci zagrebških agronomov, ki so razpravljali o novem načrtu zakona o kmetijskih zbornicah. Konference so se udeležili številni strokovnjaki, tako, da je prišlo do res plodne diskusije o tem vprašanju.

Profesor dr. Karlo Šoštarčič-Pisačić je v svojem referatu prikazal ustroj in delo kmetijskih zbornic v Nemčiji, Avstriji in Romuniji. To delo je zelo obsežno. Zbornice se po svojem ustroju med seboj znatno razlikujejo, vendar jim je skupno naslednje: Vse so povsem avtonomne kot stanovska zastopstva poljedelcev in prav vse razpolagajo s sredstvi, ki se zbirajo od interesentov samih, neodvisno od upravnih oblasti. Prav tako so zbornice tudi v svojem delu in izdelovanju načrtov neodvisne od upravnih oblasti. Referent je nato orisal naš načrt zakona o kmetijskih zbornicah, ki ga je izdelal že l. 1931. načelnik v poljedelskem ministertvu dr. Stojkovič. Narodni skupščini ta načrt ni bil še predložen. Združene agronomov, ki sedaj znova načinja vprašanje kmetijskih zbornic, je vzelo ta projekt v razpravo, z namenom, da bi ga, ali s spremembami sprejelo, ali pa sestavilo nov osnutek.

Načrt zakona se ozira na občinske in sreske poljedelske odbore, katere predvideva zakon o pospeševanju poljedelstva in ki bi se po zakonu o kmetijskih zbornicah morali reorganizirati. Člane prvih odborov (občinskih) naj bi imenoval ban, sicer pa naj bi se občinski odbori volili s splošnim glasovanjem, sreski pa naj bi bili sestavljeni iz delegatov občinskih odborov. Poleg tega bi obstajala v vsaki banovini po ena kmetijska zbornica, v Beogradu pa glavna kmetijska zbornica. Banovinsko zbornico bi sestavljali delegati sreskih kmetijskih odborov, glavno zbornico pa delegati banovinskih zbornic. Razen teh bi prišli v občinske in sreske odbore ter v banovinske zbornice delegati posameznih združenj in združenj zvez in poljedelskih združenj, ki imajo sedež na področju občine odnosno sreza, banovine ali v Beogradu. Kar se tiče sredstev, bi bili občinski odbori odvisni od sreskih načelnikov, ki bi odobraval proračun iz sredstev, pridobljenih z dokladami, ki ne bi smele znašati več nego 10% davka zborničnih obveznikov. Banovinska zbornica bi dobivala sredstva iz banovinskega proračuna, in sicer do 2% celokupnega iznosa. Glavna zbornica v Beogradu bi dobivala sredstva iz poljedelskega ministertva. Glede na to bi bilo delo zbornic, kar se tiče sredstev in programov, odvisno od banške uprave odn. od poljedelskega ministertva.

Po tem referatu se je začela diskusija, ki so se je udeležili skoraj vsi navzoči strokovnjaki. Vsi so bili edini v tem, da je neobhodno treba čim prej ustanoviti samostojne kmetijske zbornice in da smo v tem pogledu že mnogo zamudili. Te kmetijske zbornice naj se predvsem bavijo z vprašanji agrarne politike. V sestavljanju in uresničevanju svojih programov pa morajo biti povsem neodvisne od upravnih oblasti. Ravno tako morajo biti povsem neodvisne od uprave glede finančnih sredstev, ki naj se pobirajo od interesentov samih neposredno, ne pa da jih zbornice dobivajo iz banovinskih in državnih proračunov.

Vsi udeleženci diskusije so se izjavili proti zgoraj omenjenemu načrtu dr. Stojkoviča in mnogi so bili misli, da je boljše biti brez zbornic, kakor pa da bi se ustanovile take, kakor jih predvideva ta načrt.

Debata je bila zelo zanimiva. Naše bralce bodo gotovo zanimale naslednje misli, ki sta jih izrekla v diskusiji gen. tajnik Trgovinsko-industrijske zbornice dr. Cuvaj in rektor ekonomsko-komercialne visoke šole dr. Ivšič.

Dr. Cuvaj je naglašal, da je napačno misliti, da se bo v poljedelstvu obrnilo na bolje takoj, ko bodo ustvarjene kmetijske zbornice. Do sedaj so trgovina, industrija in obrt ustanovile nad 1000 novih organizacij in nad 20 zbornic, toda vse te organizacije niso mogle ničesar važnejšega ukreniti za ozdravljenje gospodarskih razmer, najmanj pa za ozdravljenje agrarne krize. Tega ne bodo mogle napraviti niti nove kmetijske zbornice, če se bodo ustanovile. Kmetijske zbornice so bile potrebne že pred leti in tedaj bi lahko z večjim uspehom opravljale svoje naloge. Zbornice se smatrajo kot orodje oblasti, ki hoče vplivati na poljedelstvo in proizvodnjo, in kot sredstvo politike. Glede zadnjega je treba reči, da se v zbornicah ne more voditi nobena politika, za vpliv na kmeta in poljedelstvo pa je treba predvsem ustvariti novo ideologijo, ki je še ni. Ni prav, če kličevo v življenje ustanove, ki naj bi živlele od banovinskih in državnih dotacij in ki naj bi jim upravne oblasti odrejale njih delo. Ideja glavne zbornice sicer ni slaba, vendar je vse odvisno od tega, kakšen bo delokrog glavne zbornice v odnosu do banovinskih zbornic. Napak bi bilo, če bi moralo iti vse delo banovinskih zbornic preko glavne zbornice. Sreski in občinski odbori so po mnenju dr. Cuvaja monstrum. Dr. Cuvaj je podčrtal, da je brez smisla, ustvarjati ogromen birokratski hierarhični aparat v vsej deželi.

Člani zbornice naj se volijo direktno,

Za resnično demokracijo

Pred kratkim je češki ministrski predsednik napovedal v svojem govoru, da bo češkoslovaška vlada izdala posebne uredbe, po katerih se bodo za zaupanje ljudstva smele potegovati le one stranke, ki bodo lahko dokazale, da je tudi njihov notranji ustroj zgrajen na demokratski podlagi.

Kakor vidimo, se brani tudi demokracija pred nedemokratskimi elementi, ki so jim za agitacijo dobrodošla vsa možna sredstva. Takih nedemokratskih gibanj, ki močno vplivajo na razočarane in gospodarsko obubožane množice, zlasti iz malomeščanske plasti, ima Čehoslovaška dovolj. Če bi se polastil množic n. pr. češki fašizem, bi to imelo lahko usodopolne posledice za češko-nemško sodelovanje v državi in celo za razmerje Čehov do Slovkov.

Zahteva po od države nadzirani demokraciji strank, je pravzaprav bolna stran vprašanja demokracije, ki je tako pereče tudi pri nas. Nobena meščanska demokracija, ki se je ustvarila kje na sredi pota, kakor so se ustvarjale meščanske demokracije več ali manj povsod, si ne more radi tega lastiti pravice, da se imenuje s polno pravico demokracija, zakaj demokracija ni samo skrb za blagobit nekaterih razredov, niti borba za materialno blagostanje še tako širokih množic, ne, demokracija je boj na vsej črti za človeka kot posameznika in za človeka v družbi. Na vsej črti: boj za stvarnost in resnicoljubnost v diskusiji, boj za kritiko — ne le negativno, ampak ustvarjajočo, boj za pogum do priznanja pogrškov, ki smo jih napravili, boj proti frazam, za preprosto besedo, boj za ljubezen do svojega naroda, boj za moralno čistost in značajnost, boj proti osebnemu egoizmu, skratka boj za človeka. Rekli bi lahko: osebna morala je osnova pravega demokrata, iz osebne morale, le iz nje lahko izhaja človekoljubje, ki je podlaga prave demokracije. Ni si mogoče zamišljati, da bi ljudje, ki niso osebno značajni, čeprav inicijativni in razumsko visoko stoječi, mogli nastopati v javnem življenju kot voditelji, ki so brezpogojno udani spoznani resnici. Pri njih bodo odločali prečesto osebna strast, častihlepnost, lastna korist, odete kajpada v fraze lepih idej in načelnih stališč. Nevarnejši so za narodovo usodo ljudje visokega razuma, a šibkega značaja, kakor ljudje z manj obsežnim razumom, a z močno voljo in z močnim značajem. Zakaj poslednje bo ščitil značaj,

brez posredovanja kakih odborov. Povsem napačno je mišljenje, da bi odbori izločili politiko. Politični črv se prerine povsod in brez politike ni življenja. Zakaj bi se neki pri poljedelcih bolj bali politike, kakor pri ostalih stanovih?

Na koncu je dr. Cuvaj naglasil važnost samostojnosti teh zbornic v vsakem oziru, posebno pa povdaril, da je boljše za zbornice, če dobe pol milijona direktno od interesentov, kakor deset milijonov od banke uprave.

Rektor dr. Ivšič je tudi načelno proti načrtu dr. Stojkoviča. Birokratski aparat je odvišen za našega kmeta, ki mu ni treba ne milosti ne demagogije od nobene strani. Kmet v resnici potrebuje zbornice, potrebuje reprezentativno poljavno ustanovo. Toda kmet naj se dvigne iz samega sebe, ne na račun drugih stanov, ki morajo že za svoje zbornice plačevati prispevke. Dr. Ivšič je tudi nasproten odborom ter zahteva v vsaki banovini samo eno organizacijo, t. j. zbornico samo. Prav tako ni potrebna centralna zbornica, ker je mogoče delo banovinskih zbornic koordinirati na drug način. Mnenja je, da ne bi bilo dovolj, če bi kmetijske zbornice vršile samo konzultativno nalogo, ampak bi morale predvsem graditi kmetško ideologijo. Ne gre, da bi se zbornice bavile s strokovnimi in tehničnimi vprašanji, ampak samo z večjimi zadevami agrarne politike, tako z vprašanji carine, komasacije, s kmetiskim pravom itd.

Po končani diskusiji je predsednik Združenja agronomov, sekcija Zagreb, dr. Poštić napovedal, da bo združenje razpravljalo o vsem tem in po možnosti izdelalo nov načrt zakona o kmetijskih zbornicah.

* Naše čitatelje naprošamo, da izrazijo svoje misli o tem perečem vprašanju v krajših, poljudno pisanih člankih in nam jih pošljejo v objavo.

POMENKI

LASTNA HVALA

Priznamo, da nismo brali izvornih spominov žal že pokojnega slavnega polkovnika Švabića, kako je rešil Ljubljano pred Italijani l. 1918. Pa bo menda le res (kakor poroča »vodilni« ljubljanski dnevnik z 22. t. m.), da ga je tedaj nekdo opomnil za Božjo voljo: »Zeleni kadri so na delu. Avstrijska vojska se razuzdana vrača s fronte, za njo pritiska italijanska armada. Jasno je, da če se ne najde takojšnja pomoč in obramba, bodo razbojniške tolpe izropale Ljubljano in izpraznile seveda tudi vsa vojaška skladišča, polna raznega dragocenega materijala...«

Ko je polkovnik Švabić sklenil takojšnjo vojaško akcijo, je tisti »nekdo« spustil zanosen govor in se razvnel v navdušenju proti Avstriji.

Na fronto pa ni šel. Tja je šel junak polkovnik Švabić. Kdo je torej rešil Ljubljano?

Spomnil sem se na tistega fanta, ki ga je oče našeskal, pa je dejal paglavec: »Veš, oče, če bi mene ne bilo, bi ti lakote umrl! Saj te vsak dan pridem klicat h kosilu!« —

Kdo je torej rešil belo Ljubljano? Vsekakor nepozabni bojevnik polkovnik Švabić! Slava njegovemu spominu!

DOLGI NOSOVI

Staroslavno, že precej »oblačno« »Jutro« se je po dolgem molku zopet zalelo v nas. Čemu bi pisali o bojevniki? Saj so dovolj grmeli drugi, čeprav konkurenčni listi. To je bil za »Jutro« velik prihranek...

V soboto pa so se zopet oglasili tako-le:

»Odrešeniki«. Bojevsko glasilo razpravlja v svoji zadnji številki o kmečki prezadolžitvi in navaja tudi nekaj predlogov, kako naj bi se to pereče vprašanje zadovoljivo rešilo. Prvi predlog se glasi tako-le:

»Najbolj pametna rešitev kmeta bi bila v tem, da bi kmetški pridelki dobili isto vrednost, katero so imeli takrat, ko so se napravili dolgovi. Kako naj se to doseže, mali modrijan seveda ne pove in tudi ne ve. Kajti ako bi vedel, bi bil odrešenik iz sedanje svetovne krize in bi ga hvaležno častili vsi narodi.

Enako sijajen je naslednji predlog: »Tretja rešitev bi bila, da bi se zaznamovali vsi goljufi, korupcionisti, tatovi in denuncianti. Ali naj bi se jim dajala v ušesa plomba ali črna pika na obraz, ali pa če bi se jim dajale v nos rinke.«

Da, da... »Vremena Kranjcem bodo se zjasnila.«

Tako »Jutro«. Ali so se velmožje zbalili za svoje plemenite nosove, ki so se v zadnjem času močno pobesili?

KULTURNO DELO

Grem po cesti. V oči me zbode filmski plakat: »Kneginja Čardaš«, godba Emerich Kalman. Ne zamudite prilike. Elitni kino Matica v Ljubljani...«

Nekdo pa je pod to besedilo z zlobno roko pripisal: »Pozor! Perčec in Pavelić v starih avstro-madžarskih oficirskih uniformah plešeta čardaš!«

Blagor ljudstvu ob taki duševni hrani!

PLEBISCIT

Voja: »Je li si čuo o sarskom plebiscitu?«

Nikola: »Pa kakav je to plebiscit, kad svaki glasa, kako hoće!«

(Op. ured.: Predsednik JNS, g. Nikola Uzunović je izjavil na zborovanju v Nišu: »Ko zna bolje, široko mu polje!...«)

RAZGOVOR

V vlaku. Na eni strani sedi znan strankarski velmož (že 30 let dela neumorno na poklicno-strankarskem terenu) — na drugi strani pa sedijo trije bojevniki s svetlim znakom »Boja« na prsih.

Prvi bojevnik pravi po dolgem molku: »Hm...«

Drugi bojevnik mu odgovori: »Da, da...«

Tretji bojevnik pa samo skomigne z rameni. Tega pa zagrizeni politik ni mogel prenesti in je zakričal: »Čujte, če takoj ne nehate zabavljati čez mojo stran, pokličem sprevednika!«

KANDIDATI...

Pravijo, da je število kandidatov za bana naraslo že na 84. To gre veselo naprej — kot po vojni ob inflaciji na Dunaju. Ko si v gostilni sedel h kosilu, si naročil pečenko za 100 milijonov kron; ko si jo pojedel, si plačal že 1 milijardo! Živela inflacija kandidatov!

VPRAŠANJE:

Ali naj zmaga naš klic po pravici, poštenosti, zakonitosti, odgovornosti in slogi naroda, z novimi čistimi ljudmi na čelu — ali pa naj zmagajo denar, sila in intrige težko obremenjenih, nepoštenih profitarških, poklicno-strankarskih politikov ter s starimi nesodobnimi gesli umetno razklana, potvorjena »volja ljudstva?«

Naš zaključek je jasen!

MOŠKA OBLAČILA PO MERI in IZGOTOVLJENA, v veliki izbiri, — najcenejše pri Jos. Rojina, Ljubljana.

GOSPODARSTVO

Organizirano delo

(Nadaljevanje.)

II.

Na tako delavsko taborišče bi se ne smelo gledati kot na prisilno, takorekoč kazensko ustanovo. Kajti brezposelni ne išče samo kruha in strehe — on išče in ima pravico tudi do svoje človeške časti, ki mu gre kot vsakemu drugemu (dokler se ni pregrešil zoper človeško družbo). Zatorej mora biti ustroj takega taborišča tak, da ne bo v njem vladala sila, ampak tovarištvo in veselje. Delo, ki se opravlja z nevoljo ali uporniškim duhom, ni dosti vredno in donša večinoma samo škodo. O tem se je lahko že mnogi izmed nas osebno prepričali.

Razlikovati bomo pa vseeno le morali **takoj v začetku** še dvoje vrst takih delavskih taborišč, kot sem jih predlagal, in sicer: državne, nekako »prisilne« in splošne, tako-zvane prostovoljne. Kdo pride v ene in kdo v druge?

V državno taborišče pridejo vsi oni, ki jih ima zapisane državna borza dela v seznamu brezposelnih, za katere ta borza dela posreduje delo, in ki tudi prejemaajo brezposelno podporo. Poleg tega pa ljudje, ki nagibajo k potepuštva. Vsakdo, ki je seveda telesno sposoben in zdrav, ne more zahtevati za svojo družino nobene podpore v denarju ali blagu, ako ne vstopi v eno izmed takih taborišč. Ravnotako mu šele gotovo bivanje v njem in dobro ponašanje daje možnost, da si izven njega na svojo roko dobi delo — če mu ga je kak njegov srečnejši tovariš mogel kje preskrbeti. Ne smemo namreč ovirati napredka in osebne svobode ljudi, ako jih hočemo vzgajati in držati na pravni višini. Taki časi so hvala Bogu že za nami...

V takem državnem taborišču (ki je seveda lahko tudi samoupravno, n. pr. od mest večjih občin ali banovine ustanovljeno), ima delavec prejemati vse potrebščine za življenje, od hrane do obleke in strehe — poleg male odškodnine v denarju, da ima za drobne malenkosti, ki jih vedno ima vsak človek po svoji čudi.

Mnogokrat sem že pregledoval podatke javnih institucij, ki so bile v odstotkih izračunane, koliko izda danes delavec za svoje življenje. Kolikor se vem spominjati, je vsakemu nekoliko nedostajalo za življenje, kajti današnje mezde so obče znano nezadostne. Vendar ti delavci kljub temu »žive«, kako, seveda vemo! Taborišče, ki si ga zamišljamo, mora dobivati toliko sredstev, da hode lahko dajalo svojim ljudem človeka dostojno življenje in še nekaj gotovine. Iz neobveznih podatkov, ki so mi na razpolago, izda država na dan za prehrano in oskrbo vojaka sploh okoli deset dinarjev. Sicer je pa tu račun prilično enostaven! Ne bo torej težko izračunati potrebne vsote za popolno oskrbo enega moža na dan in koliko je vredno od njega postorjeno delo, njegova storitev, tudi ni nobena tajna.

Toda ne samo za telesne potrebe tabornikov je treba skrbeti, marveč tudi za duhovne. Prireditve, pouk, zdravo razvedrilo, vse to spada zraven v delokrog kulturnih delavcev, ki jih imamo v našem pokretu dovolj. Glavno je pa tukaj — kdo bo tisti, ki jih bo nadziral, kdo jih bo vodil in kdo jim bo porok, da ne bo utrgovanja pri hrani, da se jim bo dajalo, kar jim gre, da se bo ravnalo z njimi, kot se spodobí?

Zamišljam si v ta namen v vsakem taborišču lastno vodstvo, ki si ga izbere delavci sami in kojemu je v strokovno pomoč strokovno naobražen brezposelni, ki bo vodil račune in knjige ter vršil splošne upravne posle. Zlasti bo prišel tu v poštev kakšen invalid, ki ne bo sposoben za težje telesno delo, ki pa bo dobro podkovan v administraciji. Država mu mora priznati (in ravno tako samoupravno telo!) popolno ingerenco nad izdatki. Nadziral ga bo le stalno potujoči uradnik, da se ne bi vršile kake nerednosti. Pripomniti moram, da vlada med pravimi delavci čudovit tovariški duh, duh s fronte, kjer nikomur ne pade na um, ogoljufati tovariša in ga prikrajšati! Možno je, da bi prvi čas tu in tam nastale kake zlorabe in grehi, dokler se ne bi taki elementi izčistili iz njihovih vrst — toda vsak začetek je težak. Še vedno pa ne bi bila taka škoda katastrofalna, ker ne bo takih vsot na razpolago, da bi bilo to mogoče. Zlasti, ako tako taborišče sploh ne plačuje v gotovini, ampak samo potem nakazil, katere delovna centralna blagajna potem vestno in točno likvidira. Ravno radi tega, ker so taka taborišča pol državna ustanova, ni treba, da se za plačila uporablja denar — treba pa je brezpogojno dati garancijo, da bode vsak podložen račun tudi takoj izplačan! Seveda se bi moralo vršiti tudi nakupovanje prvenstveno od strani kmetijskih zadrug, oziroma direktno iz tovarne, da se doseže ugodnejša cena. Tudi tu je zopet odvisno vse skupaj od ljudi, ki bodo upravljali ta nakup, da ne bodo posnemali slabih, temveč delali po dobrih vzgledih. Zatorej je kontrola delavcev v taborišču samih več kot nujna potreba.

S tovarišem izdelujem podrobnejši načrt o ustroju takega taborišča, ki ga bo dobil neki merodajen činitelj v roke, da se načrt spravi v življenje. Zatorej se tukaj ne bodem spuščal v nadaljnje razlaganje istega, temveč preidem dalje, v ustroj drugega, prostovoljnega taborišča.

Ljudje v njem bodo delali ravno tako kot vsi drugi. Razlika bo le ta, da bo med njimi v početnih dajaštvu, za katerega je tako telesno delo in bivanje med delavstvom največjega zdravstvenega in vzgojnega pomena. Naša novejša dijaška generacija je sicer vedno bolj ljudska ter ne dela več toliko razlike med študiranim in neštudiranim. Vendar je med njimi še precej »gospodkov«,

ki preradi pozablajo, da je njihov stari oče še gnoj vozil in večkrat celo še oče ponižno služil, pa se vendar spozablajo v svojem mišljenju nad vsakim, ki ne hodi na visoko šolo ali ni vsaj namenjen na njo. Tak je potreben početnik v delavskem taborišču kot le kaj! Stremeti moramo, da se donese zakon, po katerem je nemogoč vstop v državno in javno službo vsakemu študiranimu, ki ni prebil določene dobe v manualnem delu (razen oproščenim po zdravniškem izkazu, za kar pa imajo »odslužit« rok kot pisarji v takem taborišču.)

Poleg tega pa bode tako prostovoljno taborišče tudi zatočišče vseh takih brezposelnih, ki so nenadoma postali brez dela ter so takorekoč še v delavski disciplini in še neiztirjeni iz nje kot starejši brezposelni, ki par let že niso imeli prilike živeti v njej — niso sami krivi, da so se nekako demoralizirali, ali dejstvo je, da so mnogo takih morali vse pogosteje zadrževati po raznih varnostnih postajah ter pred njimi čuvati deželo, da ji niso prizadejali škode. Optimist sem in mislim, da bode morda za celo Slovenijo komaj dvoje prisilnih taborišč s po 100 ljudi potrebno — zatorej sem tudi optimist dalje ter trdim, da se bo dalo na ta način res nekaj doseči, ter da se bo mogoče izkazati z deli, o katerih se nam danes niti ne sanja. Poglejmo samo, kaj je kriza prinesla nemškemu narodu! Nad 6000 kilometrov krasnih dvajset metrov širokih avtomobilskih cest, betoniranih in takih, o katerih se nam niti sanjati še ne sme. Tudi tam niso spočetka drli z godbo v taka taborišča — toda uvideli so kmalu, da je postalo tako življenje mnogo boljše kot popreje, ko je delavec v popolni osebni svobodi stradal po deželi, se skrival pred stražarji itd. — tako da je danes ta ustanova postala važen činitelj v življenju tamošnjega delavstva.

V takem taborišču zraste polagoma tovariški duh; kot nekoč v ognju na bojni fronti, tako sedaj na fronti dela — in kot so se vrnili vojaki s tiste fronte, se bodo vračali

vojaki s te, kakor hitro zasije gospodarski mir ter se vrne lepša doba. Tudi jaz in moji bratje smo prebili početnice kot delavci na žagi, kopali jarke in nakladali opeko ter hode — pa se vselej iskreno veselim, kadar srečam kje kakega tovariša delavca ali mladega kmeta, s katerim sva skupno vihnela cepin ali kopačo, ker se mi vrne spomin na tisto dobo, ko sem prvič videl, kaj je borba za kruh, borba za obstoj. Zato naj ne smatra kdo to govorjenje o delavskih taboriščih kot prazno — že tedaj, ko sem gledal, kako neracionalno so svoj zaslužek uporabljali moji tovariši, se mi je porodila misel na take kolonije ali taborišča — ko sem prišel v velike tovarne, sem našel tu in tja svojo misel že ustvarjeno, — toda danes tudi industrija ne zmore vsega, kar bi ji radi naprtili in mora zato država državljanom pomagati na drug način.

Prihodnjic bom govoril posebej o početniškem delu mladine sploh, kakor tudi o vlogi, ki bi jo brezposelni tehniki in inženjerji igrali v tej ustanovi delavskih kolonij. Poudarjam iznova, da se zavedam, kako zelo ovisi ravno taka ustanova od skrajne poštenosti upravnika in njegovih sodelavcev. Krivica nad delavcem boli in vpije do neba. Prerad bo vsakdo obsodil državo, ako se mu bo godila krivica in nihče ne bo pomislil, da mu jo je prizadejal prav za prav le tovariš. Zato pa moramo spoznati tudi vsi, kako usodepoln in tehten je naš neprestani klic, da mora zavladati v vsaki upravi največje poštenje, da se vrnejo stari dobri časi in vera v lepše življenje. Cela ta zamisel temelji na pogoju, da se bo kolonija vsled skromnih sredstev, ki jih bo na razpolago, dala voditi uspešno le tedaj, ako ne bo zraven tatvine. Ena večja poneverba upropasti lahko eksistenco sto ljudi ali še več in omaja celo ustanovo v deželi. Zato morajo biti ukrepi za zaščito delavskih interesov kar najstrožji in kontrola delavstva nad njimi kar najdalekosežnejša. Potem bode zadeva šla.

Janez Čuček.

O sistemu upravljanja naših železnic

Slika naših železnic po razsulu rajnke avstroogrske monarhije, posebno v Hrvatski, Slavoniji in Vojvodini je bila jako žalostna, marsikje naravnost obupna. Potrebno je bilo misliti, kako v teh kaotičnih razmerah na progih vzpostaviti red in obrat, za kar je naše slovensko osebje doprineslo mnogo žrtev. Da bi prišli tem nemogočim razmeram v okom, se je spočela misel, urediti vso zadevo centralistično in na ta način uvesti na progah, ki so imele različne sisteme uprave in vršenja službe, enoten način železniške službe. Ustanovljena je bila generalna direkcija v Beogradu. Že ob ustanovitvi generalne direkcije so se pojavili resni pomisleki proti temu sistemu in načinu uprave naših železnic. Ti pomisleki v Sloveniji niso prišli toliko do izraza, ker je bila večina železnic v Sloveniji v privatnih rokah južne železnice, ki je bila v letu 1923 pod ne ravno ugodnimi pogoji za državo podržavljena.

Ustanovitev generalne direkcije je imela za posledico, da se je med že od preje obstoječe direkcije železnic in ministrvo vrnilo vmesno instanco, za katero ni bil določen pravi in uspešni delokrog ter pomen. Posledica tega je bila, da je pričela novoustanovljena generalna direkcija jemati direkcijam kompetenco za kompetenco in utesnjevala njih delokrog, ki je danes že tako okrnjen, da oblastne direkcije sploh nimajo nobenega samostojnega delokroga več, dočim na drugi strani generalna direkcija radi značaja poslovanja in ne more biti kos svojim nalogam, ki si jih je zastavila sama. Radi tega je prišlo tako daleč, da v resnici vrše vse posle upravljanja in izvedbe službe direkcije, dasi jih formalno vrši generalna direkcija. Ta način je dovedel do neznosnega birokratičnega in dragega sistema, ki je ustanovi samo v škodo, ker radi birokratizma, ki je največji škodljivec v vsakem gospo-

Vinko Gaberski:

1914—1918

Predgovor.

Velika vojna narodov, ki je vrgla svojo morečo senco po vseh delih sveta, je divjala skoro pet koledarskih let. Malo je ljudstev in dežel, da jih ni potopila v kri in zavila v dim. Kdo je kje, ki je ne bi bil občutil? Morje gorja je povzročila večini, mnogim pa je tudi bila vir radosti, sreče in blagostanja.

Dobrih petnajst let po vojni je kratka doba, ki v ogledalu zgodovine ne pomeni mnogo; je pa ta kratki pedenji časa že tolik, da more vsakdo zase trezno opisati, kako je on videl in čutil dogodke in kako je živel tiste dolge, dolge dni. Ta-le knjiga ne teži za literarnim slovesom; hoče biti le izraz človeka, ki ga je usoda potegnila v vrtince, da se je utapljal med milijoni drugih. Opravila je svoje skromno delo, čim je s posameznimi prepletajočimi se poglavji podala medlo sliko vsega, kar se je dalo doživeti in moglo prenesti.

Objavil sem pa vse to v knjigi na besedo mnogih, da bi s tem nekoliko prispeval k pravemu pojmovanju vojne in bistrenju nje pomena za nas. Spomini kaj hitro bledé. Treba jih je začeti zbirati in urejati. Znaló bi se zgoditi, da naši mlajši o strašni preskušnji narodov skoro ne bodo mnogo več vedeli, kakor mi o Francozih ali Turkih pri nas.

V. G.

L.

STRELI V SARAJEVU.

Vidov dan.

Lepo nedeljsko popoldne je bilo 28. junija 1914, ko sem bil šel posedet v Windhoferjevo gostilno tik Porte auree, starih rimskih »Zlatih vrat« v Pulju. Ne vem prav, kaj sem mislil, govoril ali čital, kar tako je nekaj zašumelo in čul sem nepričakovano novico: »Ferdinanda in Sofijo so v Sarajevu umorili«. Skočil sem pod milo nebo, da bi pogledal, ali še stoji svet, kajti zaslužil sem, da je dogodek tak, da bi mogel svet vsaj precej premakniti, ako ne celo vreči s tečajev.

Mesta Pulja se je polotila silna nervoznost. Vsa mornarica je bila po koncu, civilno prebivalstvo pa zbegano. Nekaj je zavalovilo v zraku. Takoj sem stekel v Krmpotičevo tiskarno, da bi prišel do telefona. Že na potu sva se srečala z lastnikom, ki je zahteval, da naj takoj priredimo in izdamo posebno številko »Polaer Tagblatt«, Tovariša, ki je vodil posle v redakciji podnevi in si je delo sploh hudo lajšal, ni bilo nikjer v mestu. Tudi stavec ni bilo nobenega pri rokah. Seveda tudi strojnika ne, kajti vse se je bilo razšlo uživati lepi dan. Šele zvečer smo se sešli, da bi v normalnem obsegu ponoči sestavili in tiskali dnevnik, ki je izhajal rano zjutraj. Vsi smo bili močno nervozni. Ste-nografiranju ob telefonu ni bilo ne konca ne kraja. Zvonec je pel in pel, kajti korespondenčni urad v Trstu je imel vedno znova kaj pripomniti, pa tudi radovedneži so spraševali tako nadležno, da se jih nisi mogel otepati. Naposled sem list toliko zbil sku-

paj, da sem mogel ob treh zjutraj zapustiti redakcijo.

Ko se opoldne zopet pojavim v pisarni, me je glavni redaktor Dudek, iz Olomouca na Moravskem doma in Nemeč po čuvstvovanju, strašno nahrulil. Pisano je gledal in tako zlobno, da sem se res ustrašil. Vprašam ga, kaj mu je, a on mi vrže pred noge »Polaer Tagblatt«, češ, tu imamo sedaj hudiča. Lastnik lista in tiskarne je bil s slučajnim spremstvom, ki se ga je bilo nekaj nabralo, ves pobit in skesan. Pogledam na prvo stran in ostrimim. Glavni naslov preko vse strani je bil: »Der Würfel ist gefallen!« Strašno, resnično strašno. Podnaslovi so pa bili vsi v redu. Vse prav in lepo. Le kako je moglo priti do tega! Kako? Prav lahko. Mladega meterja smo imeli, Hrvata, ki je znal samo za veliko silo nemški. Njemu sem bil napisal naslove, da bi jih stavil z roko. In nazadnje sem na poseben list napisal še glavni naslov kot vsebino vseh drugih: »Die Würfel sind gefallen!« (Kocke so padle.) Prosil sem ga, naj jih pred tiskom še vse pregleda, a jaz sem odšel, ker je bil list drugače skorigiran in zlomljen. Mladi mož pa je bil veliki naslov nekam zamešal in potem postavil po svojem slabem spominu tisto spako.

V redakciji smo imeli precej kravala. Da more kaj takega iziti v poluradnem glasilu c. in kr. vojne mornarice! Glavni krivec sem bil jaz, ker sem bil prezgodaj odšel. Vendar so pa tudi meterju za zlo vzeli, zakaj se ni posvetoval s stavci, ki so bili Nemci ter lepo zmožni svojega jezika. Jaz sem bil zamislil naslov tako: Tisti streli v Sarajevu in smrt

Ferdinanda in Sofije so kakor igra s kockami. Že v davni starini so jemali po tri kocke in so jih iz kelihaste posode metali v zrak. Kakor so padle, tako je bilo odločeno. Prepričan sem bil, da so se bile v Sarajevu odločile velike stvari. Meni in meterju, ki sva bila naša, so podtikali, da sva se hotela malo posmehovati in so domnevali, da je »Würfel« v zaničljivem smislu prestolonaslednik. Komaj sem se bil izmazal. Bilo je hudo, ker sem že poprej moral ustaviti rubriko »Aus dem Süden«, v kateri sem na kratko objavljaj kulturne, gospodarske in politične reči z avstrijskega, seveda jugoslovanskega juga. Jasno je, da so sedaj meterja odstavili; za mene pa se je zadeva po prepiru razvila v odpuved službe. Tako je bil torej metér druga »kocka«, jaz pa tretja.

Takoj po dogodkih v Sarajevu je v Pulju vse govorilo, da bo s Srbijo vojna, ker so atentatorji Princip, Cabrinović in Grabež z vso svojo družbo v zvezi s Srbijo. Da se vojni ne da uiti, so trdili nazadnje tudi vojaški krogi, ko je ruski poslanik Hartwig v Beogradu umrl nagle smrti pri avstro-ogrskem poslaniku Gieslu dne 10. julija. Marsikdo je namreč mislil, da so Hartwigu nekoliko pomagali in da bo Rusija njegovo smrt maščevala z vojevanjem na srbski strani. Ko pa je predal avstro-ogrski poslanik dne 23. julija srbski vladi hudo noto, s katero je Avstrija zahtevala od Srbije, naj bi se ona odrekla svoje suverenosti, ni bilo nobenega dvoma več, kaj bo. Toliko samozatajevanja svobodna država ne prenese. Dne 25. julija je Srbija tako odgovorila, da mirna sprava ni bila več mogoča.

darstvu, trpi ekspektivnost in gibčnost poslovanja, kar je povod mnoge nejevolje splošnosti.

Znaki kažejo, da se je pričelo resno razmišljati, kako nastalim težkočam odpomoci in smatramo za potrebno, da opozorimo vse merodajne, da je neobhodno potrebno za naše gospodarsko življenje, da se na naših železnicah v upravi doseže čim večjo ekspektivnost in uvedbo sistema, ki bo mogel sodelovati z zainteresiranimi krogi in računati s tokom časa in potrebami ljudstva. Železnice niso nikakšen luksuz, ampak neobhodno potrebno gospodarsko podjetje, od katerega zavisi v veliki meri naše narodno gospodarsko življenje.

Direkcijam je neobhodno potrebno razširiti njihov delokrog, tako v notranjem poslovanju, kakor tudi v sodelovanju z gospodarskim svetom. Vse predpise je potrebno za izvrševanju službe prikriti tako, da odpadejo vse formalnosti glede vprašanja, kdo je kompetenten, da odobri to, kar služba in obrat po svojem značaju zahteva.

Generalno direkcijo naj se ukine, obstoji naj le ministrstvo, ki predstavlja prometne ustanove kot političen organ v vladi in skrbi,

da se smotreno izvaja zakonodaja, ki jo obrat kot tak po svojem značaju potrebuje.

Razdelitev omrežja na direkcije je potrebno do gotove mere popraviti, kakor bi bilo smotreno za službo, brez ozira na politično razdelitev po pokrajinah. Na vsak način je območje sedanjega beograjskega ravnateljstva preveliko in je nemogoče smotreno obvladati tako območje z ene same direkcije. Potrebno bi bilo sedanje omrežje beograjske direkcije razdeliti na dve direkciji in najprikladneje bi bilo ustanoviti še eno direkcijo v Skoplju. S tem bi Južna Srbija pridobila mnogo, da ne pozabimo pri tem koristi prometne in transportne službe same.

Pri tej reorganizaciji ne bi smeli merodajnih voditi prav nobeni drugi oziri kot koristi službe in ustanove same in rešitev vprašanja naloge, ki jo morajo vršiti naše železniške in prometne ustanove.

Skrajni čas je, da posvetimo vso pozornost gospodarskim vprašanjem našega naroda in to najširših plasti in te naloge ne bo mogoče reševati, da ne bi uredili naših prometnih ustanov tako, da bodo odgovarjale potrebam duha časa.

Opazovalec.

Savinjski hmeljarji oškodovani za 30—40 milijonov dinarjev

Na zboru delegatov celjskega sreza, dne 17. t. m. je podal tov. Martin Jošt sledeče poročilo o obupnem položaju savinjskega hmeljarja:

Savinjski hmeljar ima že nekaj let vedno večje težkoče pri prodaji hmelja, toda, kar se je godilo pri hmeljski kupčiji v seziji leta 1934 in se še danes dogaja, presega vse meje reelne trgovine. — Kakor je vsakemu hmeljarju znano, ima pri nas hmeljsko trgovino v rokah par židov-prekupčevalcev in kot nekako kritje nekaj hmeljskih trgovcev z obrtnim listom. Ti imajo v svojih službah nebroj takozvanih tekačev in ti zopet svoje pri-ganjače.

Savinjska dolina je po današnji cenitvi pridelala 10—11.000 q hmelja. Polovica tega je dobre, ostala polovica pa slabše kvalitete. Za ta naš hmelj se je dosegla letos povprečna cena Din 25 za kilogram, za češki oziroma žateški hmelj pa Din 70—75 za kilogram, kar znaša torej celih Din 50 razlike pri kilogramu. Ako vzamemo običajno razliko cene med našim in žateškim hmeljem Din 5.— ter še Din 10.— za kvaliteto razliko, nam ostane še vedno razlika Din 35.— pri kg. Pri celotni produkciji nastane na ta način razlika 30—40 milijonov dinarjev.

Nastane vprašanje: Kdo je prikrajšal našega hmeljarja za te težke milijone?

V prvi vrsti židi-prekupčevalci, ki imajo nekaj monopol v hmeljski trgovini. Glavni reprezentanti te monopolizirane trgovine so Zeckendorf, Krufmann, Gröbel in Essig. Gröbel je v vsej Savinjski dolini znan pod imenom »Zehndinarjud«, to pa vsled tega, ker je hmelj

kupoval po najnižjih cenah od 6—10 dinarjev. Žid Zeckendorf pa je izjavil na anketi hmeljskih trgovcev v Žalcu, da bi češkoslovaška vlada takoj izgnala tisoč jugoslovanskih državljanov, če bi se mu delale težkoče pri njegovem poslovanju v Savinjski dolini.

Vrnimo se k tistim milijonom, ki jih je savinjski hmeljar izgubil in pogledimo, kdo jih je vtaknil v žep. Od teh zneskov je stalo približno en milijon dinarjev banjanje, prepariranje in vskladičenje, upoštevano je tudi že vse delavstvo, ki je bilo zaposleno pri obiranju hmelja in pri drugih delih, približno dva milijona pa so zaslužili naši domači trgovci in tekači. Vse ostale milijone pa so pobasali v svoj žep imenovani židi in kot se ceni, so samo tukajšnji židi-prekupčevalci zaslužili do deset milijonov dinarjev, za ta ogromni zaslužek, pa so obdavčeni pri nas baje samo s 100.000 dinarji davka. Ostali težki milijoni so šli v žepu velikih hmeljskih eksportnih trgovcev.

Danes, ko je takorekoč že ves pridelek vnovčen, se plačuje pri nas hmelj od 6 do 20 dinarjev za kg, dočim je cena za češki hmelj od 75 dinarjev naprej, dasi kvaliteta tudi ni tako dobra kot druga leta. Kdor ne verjame, naj blagovolj prečitati hmeljska poročila v našem in v inozemskem časopisju. — In kdo je kriv, da je bil naš hmeljar oropan za 30—40 milijonov dinarjev? V prvi vrsti lbrezvestna židovska trgovina, v drugi vrsti pa domačini, ki za drobtine pomagajo židom odirati našega hmeljarja. Nimalo krivde zadene tudi poklicane činitelje, ki prekrižanih rok gledajo, kako se

Nato so se vrstili dogodki kakor udarec za udarcem. Avstrija je napovedala Srbiji in Črni gori vojno in proglasila delno mobilizacijo. Napovedi vojne so letele križem po zraku. Rusija je potegnila s Srbi, Nemčija pa z Avstrijci, potem so prišli še Francozi in Angleži k Rusom. Nam Slovanom se je zdelo, da nastopa sedaj naša doba in da čas trpljenja ne bo dolg. Bilo bi šlo hitreje in bolj gladko, ko bi ne bilo toliko zmot na naši strani.

Vseposod sama mobilizacija. Dočim so vojaki raznih polkov vsaj na videz navdušeno brusili bajonete, sem opazil, da je med mornarico dosti slovanskega mišljenja. Pomorščaki so bili v svojih gostilnah nekako nespametno glasni. Kako je bilo z artiljeriji, ne vem; tam je bilo moštvo vseh narodnosti.

Takoj po splošni mobilizaciji, ki je kmalu prišla, je komandant mesta odredil, da se mora vsakdo založiti z živili za tri mesece; še ljubši pa so mu bili tisti, ki so mesto zapustili. In res so bili vlaki polni. Odhajali smo vsi vprek: mobilizirani, izgnani in tisti, ki so se radi izselili.

Pod vtisom mnenja vladajočih je marsikdo mislil, da bo v treh mesecih vsega konec, tako ali tako, toda bilo je drugače...

II.

PREBIRANJE.

Močni so bili ljudje in zdravi časi, ki je prišla velika vojna, ki je kakor vrtnec potegnila v krvavi metež skoro vse narode sveta. Med vojščaki ni bilo nikjer po telesu

slabiča. Bil je pač morda kateri slaboten na videz, a krepek je bil in poln odpora proti boleznim. Vse je bilo dobro prebrano, po dvakrat pregledano; vse slabo je bilo odstavljeno. Kajti ljudi je bilo na pretek. Za tiste mesece, kolikor bo vojna trajala, ni bilo treba vzeti vseh do zadnjega moža. Tisti, ki so z vojno začeli, so mislili, da bo vsega konec do jeseni. Predstavljali so si reč precej nedolžno in zmago za gotovo. Napoved vojne Srbiji je bila prešerna beseda. Vojna bo le kazenski pohod, so si mislili.

Prišlo pa je vse drugače. Darovani so bili Molohu vojne prvi polki, žrtvovani so bili drugi in vedno novi. Kakovost čet in moč vojaštva je pešala. Slo je navzdol z opremo, voljo, zdravjem, močjo in pogumom.

Vojna se je zatezala. Avstroogrski veljaki so videli, da so se zmotili. Konec ni hotelo biti in zmage tudi ne. Na krvavih poljanah so se odpirali široki grobovi. Mladi, kreпки ljudje so padali vanje. Kakor kopa snopja za kopo v skedenj tako so se grudile v smrtno temo žive čete. Na njih mesta so pa prihajale nove pustošit, kvarit, ubijati in umirati.

Oktobra 1914 se je že videlo, da vojna ni šala. Povsod so bili nabiti dolgi seznami mrtvih, ranjenih, zajetih in izgubljenih. In da vojna res mori in ubija, kvari in uničuje, so dokazovali razni poveljani, na roki ali glavi obvezani vojaki, ki so smeli včasih izpod strehe z rdečim križem označenega doma na zrak. Velikih skupin ranjencev skoro ni bilo videti, ker so jih navadno ponoči spravljali s kolodvorov po mestu v bolnice. Ljudstvo ne sme videti, da tudi sovražnik dobro stre-

gonablja nekoč cvetočo hmeljsko trgovino v Savinjski dolini, končno pa je kriv tudi producent sam, ki se noče pobrigati, da bi se oživotvorila prisilna prodajna zadruga, kakor jo je predlagala krajevna organizacija Gotovlje, katere načrt je izdelal tov. Martin Jošt in ki je bil objavljen v »Prelomu«.

Če pomislimo, da je bilo izgubljenih za našega hmeljarja 30—40 milijonov dinarjev in da bi s tem denarjem naš hme-

Radi enega žida — tisoč Jugoslovancev v nevarnosti

Obupne razmere savinjskih hmeljarjev niso bile še nobeno leto tako katastrofalne kot letos, saj je savinjsko hmeljarstvo vsled židovskih prekupčevalcev, ki imajo vso hmeljsko trgovino v rokah, utrpelo letošnjo sezono nič manj kot 30 do 40 milijonov škode na diferenci med češkimi in savinjskimi hmeljskimi cenami. Za češki hmelj se je letos dosegla povprečna cena Din 70—75, za savinjski pa samo 25 Din, razlika torej celih 50 dinarjev pri kg.

Razumljivo je, da se vsled takih razmer polasča našega hmeljarja obup, ko vidi, da je ves njegov trud zaman, da še tako intenzivnim težkim delom ne pride naprej, da ne more plačevati davkov, ne obresti od posojil, da mu ne preostane niti za golo življenje, dočim si dela inozemski žid milijonske dobičke.

Na anketi hmeljskih trgovcev in producentov v Žalcu, ki jo je sklicalo srezko načelstvo v Celju, so se obravnavale

ljah lahko poplačal vse svoje dolgove pri denarnih zavodih, pri trgovcih, obrtnikih in pri davkarjih, da bi si poleg tega lahko nabavil novih strojev, obleke in drugih potrebščin in bi s temi milijoni poživil naše gospodarstvo, potem je jasno, da bi imela od tega koristi vsa banovina. Ker nije našemu hmeljarju dvanajsta ura, je dolžnost celokupnega naroda in merodajnih oblasti, da mu pomagajo in ga rešijo gotove propasti!

vse te zadeve in je končno zastopnik židovskih prekupčevalcev g. Zeckendorf izjavil vpricho srezkega podnačelnika g. Svetine in nar. poslanca g. Prekorška, da »ima naročilo od svoje firme odnošno oblasti, da brzojavi takoj češkoslovaškemu ministrstvu zunanjih zadev, kakor hitro bi se mu pri nas pri hmeljski kupčiji delale kakšne ovire. Če bi se g. Zeckendorfu zabranjevalo pri nas poslovati, bi Čehoslovaška takoj izgnala tisoč jugoslovanskih državljanov.« (»Nova Dobca« št. 1. z dne 4. januarja 1935.)

Citirali smo doslovno poročilo »Nove Dobe«, ki do danes še ni bilo demantirano. Zdaj vprašamo: Kakšen je bil odgovor od strani zastopnika oblasti na to nečuvno izjavo g. Zeckendorfa? Kaj je ukrenil nar. poslanec g. Prekoršek: Ali je res radi enega žida v nevarnosti tisoč jugoslovanskih državljanov v Čehoslovaški?

»Odrešeniki«

Spomnil sem se na ubogega kmetiča, kateremu je birič zamašil usta, nato mu je pa ob prisotnosti vsega prebivalstva stavil nekaj otročje lahkih vprašanj. — Ker kmetič z zabasanimi usti seveda ni mogel niti črhnuti, se je birič iz njega brezbrizno norčeval, češ, kako je bedast, ko še tako lahkih vprašanj ne more odgovoriti in ga je javno zasramoval.

»Jutro« z dne 26. t. m. je prineslo pod gornjim naslovom napad, v katerem se je obregnilo ob članek v zadnjem »Prelomu« pod naslovom: »Po 15. novembru«. Trdili smo v tem članku, da bi bilo treba dvigniti cene kmetijskih pridelkov na ono vrednost, katero so imeli takrat, ko so se napravili dolgovi. »Jutro« nam očita, da nismo povedali, kako naj se to doseže, in da tega tudi ne vemo. In zaključil: »Kajti ako bi vedeli, da bi bili odrešeniki iz sedanje svetovne krize in bi jih hvaležno častili vsi narodi.«

Pozivamo jutrovskega pisca, naj prečita še enkrat dotični članek. Opazil bo, da obstoja druga rešitev, kajti v stavku, v katerem manjka zadnja beseda, manj-

ka ravno osebek. Izpadek osebka pa se je zgodil v sporazumu s cenzurno oblastjo.

Kljub temu smo pisali v »Prelomu« nešteto krat o tem vprašanju in vsi odrasli so nas prav dobro razumeli.

V članku »Med dvema nožema« v »Prelomu« od 17. t. m. smo n. pr. zapisali:

Kaj je treba napraviti z obtokom bankovcev, da se cene zvišajo, to pa ve vsak trgovski potnik, vsak zadrugar in vsak bančni uradnik. Da se ne sme zmanjševati obtoka, kadar je itak že silno pomanjkanje gotovine, kakor se je to doslej vsa zadnja leta stalno delalo to je jasno. Če je povpraševanje po kakem blagu neizpremenjeno, na trg pa prihaja dan za dnem čim manje tega blaga, potem cena tega blaga ne more ostati stabilna, marveč je povsem naravno, da bo vrednost tega blaga od dne do dne večja. To razume vsak otrok. Tudi denar je blago, ki je podvrženo zakonu o ponudbi in o povpraševanju. Čim manj ga je v obtoku, tem večja je njegova vrednost in obratno.

Povedali smo to točko svojega programa še bolj jasno na nešteti sestan-

ljah. Trpel bi pogum in navdušenje bi koptelo.

Sila je bila vse večja. Treba je bilo poskati novih bojevnikov in jih razpostaviti. Nekega dne smo zapazili v Ljubljani po zidovih oglase, ki so veleli, da naj se vsi tisti letniki, ki še niso služili cesarju, ali pa so bili nekoč odstavljani, javijo v Mestnem domu, da jih pregledajo in preberejo. Seveda se je zadetih lotilo veliko razburjenje. Do sedaj je bilo še prijetno; doslej so se bojevali po krémah in delali načrte. Ugibali so, kaj bo, če se zgodi to, in kako bi se znalo obrniti, ako bi bilo drugače. Napovedovali so konec. Nekateri so videli venec zmage tu, drugi pa uspeh orožja tam. Bilo je takih, ki so med zaupniki govorili iskreno, a bili so tudi taki, ki so se celo samega sebe bali. Bila je to doba velikega duševnega nemira in stalnega razburjenja: Vsako narodno srece je trpelo, zlasti, ker jih je bilo tudi med našimi dovolj, ki si niso mogli predstavljati, kako bo in kaj bi po porazu, ki so ga skoro vsi privoščili osovraženi Avstriji.

S kakimi občutki in željami so k prebiranju pozvani starejši letniki prihajali na pregled, se da slutiti. Vsak črnovojnik — že beseda sama je grozna — je nekaj tednov prej ugibal, kakšen nedostatek svojega zanikrnega telesa bi mogel pred komisijo z najboljšim uspehom poudariti, da bi ga gotovo zavrgli. Ponujati svojo glavo za reč, ki te nič ne briga, je porazno. Vnemi posameznikov se je posrečilo, da so dobili čudovite bolezn. Ta je drhtel po vsem životu kakor trepetlika, oni je stresal glavo kakor kokoš z mravljo v ušesu. Nekdo se je navadil z nogo

podrsavati in skoro šepati, drugega pa je prijemal v desni roki krč po mili volji. Temu je ob vsakem koraku jemala sapo, onemu pa zapiralo vodo. Bili so, ki jim je delal bridke težave želodec, a drugim je bilo črevo za nadlogo. Tu je katerega mučilo srce, tam pa so komu pešala pljuča. Potem so bile na sporedu še ledvice, oči, ušesa in jetra. Nekomu je odpovedalo slezeno, drugemu se je zopet razlil žolč. Posebno odvazen in pameten črnovojnik se je hotel dati proglasiti za tepeca in je žalostno zatrjeval, da je tepčevstvo pri njih sploh doma. Že rajni ded je zapustil svojemu sinu, črnovojnikovemu očetu, nekaj sledov in potem je zadeva, izdatno potrjena od materine strani, prešla na njega, črnovojnika. Cikal je na razna svoja dejanja, ki pričajo za to strašno dejstvo, zlasti pa na svojo ženitev, o kateri baje trdijo vsi znanci, da je višek neumnosti. Privlekel je k prebiranju tudi že svojega sinka za dokaz, da se bolezni še stopnjuje. Enemu bi bila morala pomagati celo nesrečna božjast. Mislil je, da ga obvaruje pred cesarsko suktnjo.

Tako je bil blažen vsak, ki je imel kako nesrečo. A kdor se je ni zavedal, si jo je izmislil in si jo zaželel v toliki meri, da se mu je zazdelo, da jo res ima.

Prišel je 20. november, ko smo bili pozvani k prebiranju v Mestnem domu. Bili smo od vseh vetrov, kakor nas je pač bil spisal po letnikih vojaški urad v Ljubljani. Spuščali so nas male skupine v veliko dvorano, kjer je delovala komisija. Za glavnega zdravnikar je bil neki gospod iz Gradca; naše zdravnike so namreč bili prestemili, ker so bili baje preveč natančni in prestrogi, tako

GIBANJE »BOJA«

Nov grob

Govor tov. Poljanška v Brežicah

Naslednji govor je imel na rednem občnem zboru »Boja« v Brežicah tov. predsednik Ig. Poljanšek:

Tovariši! Zamislimo se dobro leto dni nazaj v najbolj črno dobo povojnih let. Gospodarska propast na vsej črti, delavske meze nižje, kot znaša oskrba konja, cene poljskih pridelkov pod pridelovalnimi stroški, obrtniki brez dela, denarni tresorji zaprti, vedno večji davki, poleg tega za nameček pa še defraudacije, vedno večje število kripripravežnikov, ubojev; vse to je pomenilo, da smo se bližali popolni gospodarski in moralni propasti. Črna noč nas je objela in z obupom smo gledali v bodočnost v skrbi za naše družine, domove in domovino.

A kaj so delali voditelji, politiki ter ljudje na položajih? Rekli so: »To je kriza! Kako je prišla, tako bo prešla! Potrpeti je treba!« In držali so roke križem ter spravljali ogromne plače, dividende in upravnosvetniške nagrade v svoj žep. Ljudstvo so zopet začeli deliti v »punktaše« in protidržavne elemente ter preganjati posebno take ljudi, ki so se upali dvigniti glavo; v našem pašaluku imamo dovolj takih primerov. Tako smo jadrili pogubi nasproti, tako posameznik, kot vsa država. Denarniki so že začeli naplenjene milijone spravljati na varno, za vse slučaje.

V tem obupnem času, komaj pred letom dni, je stopila peščica mladih, pogumnih ljudi na plan in z odločno besedo zaklicala: »Narod! Spreglej! Kam pelje ta pot?« Narod je prisluhnil ter instinktivno spoznal, da je govorjena beseda odkritivna, resnična in nesebična. Tudi te nove ljudi si je ogledal. — To so vendar najboljši mladci, kar jih je dala domovina; že enkrat so krčili pot domovini, a takrat s puško v roki in krvaveli ter padali zraven. Sedaj so dvignili svoj odločen glas in kot prvi apostoli, iskrenih se oči, polni navdušenja in idealizma oznanjali evangelij pravice in resnice.

Vsak pošten človek je začutil toploto pri srcu, pregnal obup in dvignil glavo; oklenil se je z ljubeznijo novega pokreta in ga širil med tovariše.

A kaj so napravili podli ljudje iste krvi? Vrgli so blato v prsi, na katerih vise svetla odlikovanja, pridobljena na trnjevi pot od

kih in občnih zborih in ravno pri tej točki nam je naše podeželsko članstvo najbolj pritrjevalo.

Če nas pa kdo razumeti noče, potem mu pač ne moremo pomagati. Svetujemo »velikemu modrijanu« v »Jutru«, naj si poišče kateregakoli učenca dvorazredne trgovske šole in ga vpraša, kaj mora napraviti država ozir. Narodna banka, da se splošni nivo cen v državi dvigne in od vsakega izmed njih bo dobil točen odgovor. Dvomimo pa, da bo »velikega modrijana« iz Jutrove dežele narod kdaj »hvaležno častil...«

da so premnožega zvrgli pri pregledu. Časi so bili hudi, bojevnikov je bilo treba vse več in cesar ni smel biti preveč izbirljiv. Za pobiti je itak vse dobro. Zdravnikom je bilo naročeno, da naj poberejo vse, kar leze in gre.

Ko tako stojimo gole prikazni iz izgubljenega raja, stopa mož za možem s svojo pozivnico pod mero. Kdo ste, kaj, pa odkod? Vprašanje in odgovor, in tako naprej. Imate kako hibo? Tu se je začelo. Oglasil se je mož, ki je trdil, da je nagluh. — K težkim havybiam!... In že je bil potrjen. Drugi je zastokal, da težko hodi. — Konjenica!... Pa je imel. Nekdo je zagotavljal, da mu sapo jemlje. — Nam jo bo vsem!... Pojavil se je možak, ki je jecljal. — Sijajen vojščak, ki lahko molči!... Vsak je bil dober. Nekoliko pred menoj je javkal suhljav možič, da mu želodec ne prenese jedi. — Dobite zmerne porcije!... Vzeli so ga. Sina ljubljanskega župana je menda hotel načelnik mestnega vojaškega urada posebej rešiti in je gospodi zašepetal, koga imajo pred seboj. Ej, da bi ga videli. Nagli zdravnik je na glas zaklical: »A, takega sina ima gospod župan! Primeren, seveda!...« In sposoben je bil. Precej golšatega človeka so potrdili s posmehom, da bo lažje vpil »hurra!«. Nekdo se je zanašal, da ga morda reši zakonski pristan, ki ga je nalašč nervozno vrtel. Ste oženjeni? Da, je zaklical nagec zmagoslavno, misleč, da je že rešen. Dobro, bo vojna prijatelna sprememba!... Zdravnik je vsakogar pobil s primernim odgovorom. Moj prijatelj tik pred menoj je bil za svoja leta že čisto neprimerno životen, ter je nosil lepo črno

Cera do Kajmakčalana. Apostoli so postali gotovim mogotcem opasni, zato bi jih bilo treba čimprej ugonobiti.

S prepovedjo zborovanj in sestankov ter drugimi intrigami so hoteli doseči, da se pokret o pravici in resnici sam od sebe razblini in propade. A dobro seme na dobri zemlji ni propadlo; celo raslo je naprej in danes mu ne more škodovati noben vihar več.

Noč že ni več tako temna; dozdeva se nam, da ni daleč do zarje.

Tovariši! Nam se hoče solnca! — Žarkega in toplega — in tega si moramo priboriti!

Priborili si ga bomo, če v prvi vrsti preobrazimo samega sebe in izpolnjujemo točno in vestno dolžnosti, katere nam nalaga življenje. Izvršujemo svoje poklice vestno in pošteno, kot delavec na polju, trgovec ali obrtnik, ali kot kmetovalec in uradnik. Kot poglavar rodbine bodi mož na mestu ter čuvaj srečo svojega ognjišča; bodi pravi oče svojim otrokom, budno pazi na njih vzgojo, da si vzgojiš lastno kri pošteno in značajno ter

življenja zmožno generacijo. Bodi kritičen proti samemu sebi, ter dobro premisli vsako besedo, ki jo izrečeš o sočloveku. Veliko boljše je, da trpiš krivico sam, kot da jo delaš drugemu. Udeležuj se v svojem poklicu brez pretiranega egoizma, ter razmotrivaj s sotovariši o izboljšanju stroke. Udeležuj se v strokovnih organizacijah ter čitaj strokovne liste. Kmetovalec, organiziraj in izobražuj se strokovno; sam ne dosežeš ničesar, organiziran in strokovno izobražen pa vse. Spoštuj pravico, resnico in značajnost ter jih brani z dvignjeno glavo proti vsakomur. Isto zahtevaj tudi od svojih voditeljev in državnikov.

Po tej poti bomo ustvarjali srečne družine, občine in banovine. Krizi bo odsekana najopasnější glava, ki nosi ime: »Križa duha!«

Tovariši bojevnik! Prisezimo si, da hočemo hoditi po tej poti in strnimo naše vrste v polke. Združimo se z našimi brati od vzhoda in juga, ki so istih misli. Stvorimo z njimi armade ter dvignjenih glav in gorečih src korakajmo k našemu skupnemu cilju: »Srečen, zadovoljen narod v silni Jugoslaviji!«

Dopisi

PREKMURSKE RAZMERE.

Piscu članka »Opis prekmurskih razmer« v »Murski Krajini« štev. 3 z dne 20. januarja 1935:

Gospod pisec: Kolosalno ste se urezali. Čudimo se, da kot stari novinarji do sedaj še niste kos vsaj oddaleč lokalno ugotoviti pisca kakega članka.

Uvodoma napadate pisca članka v »Prelomu«, da skuša ribariti v kalnem, toda mi ugotavljamo, da vi ribarite v kalnem, ker ste nastavili svoj trnek s strupenim črvičkom ribi, katere niste imeli namen vloviti. Gospod pisec, omenjate tudi, da gospod, ki niti najmanj ni vedel za članek v »Prelomu«, skuša uvesti tako zvane »zmešnjave«, pa še vseeno do sedaj nismo pripeljali nobenega človeka domačina Prekmurca, ki je z njim občeval, v katero od naših norišnic. Kar se pa tiče »inšpiratorja«, ki je po vašem mnenju napisal članek v »Prelomu«, dasi ga je napisala na vsesplošno željo naših borcev iz Kupšinske občine popolnoma druga oseba, vam pa pravimo sledeče: Zalostno je, če mora gospodarjev hlapec iti vprašati za nasvet v slučaju, če mu vol pade v studene, sosednega gospodarja, kako naj bi ga izvlekel. Menimo, da pač zato, ker sosedu več zaupa, kakor svojemu lastnemu gospodarju, — zakaj — bo že vedel hlapec sam.

Gospod pisec: Silno nas je razveselilo, ko smo brali v vašem članku: »...da ne nasprotujete bojevniškimi organizacijam« in pravite tudi, naj ne nasedamo mamljivim, nedosegljivim obljubam, katere nam obeta bojevniški nadstrankarski pokret. Hvala za

brado, zlate naočnike in zarezo na licu kakor burši. Bil je korektor v tiskarni; imel je srečo. Ker je bil res izredna prikazen, ga je vprašal zdravnik, kaj je v civilu. Mož je malodušno zašepetal, da je korektor. Zdravnik pa je razumel profesor in ker takrat takih profesorjev, ki prej nikoli niso bili vojaki, še niso lovili v črno vojsko, je bil korektor z brado, naočniki in junaško zarezo in trebuhom vred odvzeten... Potem pa jaz: Predložil sem star vojaški dokument, da sem nekoč že služil v solčni Gorici, kjer so me zavoljo dolgotrajne bolezni v ušesu, ki sem jo dobil pri vaji, zavrgli. Ker prej po dolgem premišljevanju nisem prišel do nobene boljše in izdatne bolezni, sem povedal, da me pač uho moti. Pa sedaj je menda dobro, me vpraša zdravnik in gleda kakor bazilisk. Da, ali ob hladnem in vlažnem vremenu se pojavlja bolezen, sem se mazal. Malenkost, pravi, vam bo še marsikdaj prevročje... Tako torej. Armada je bila spopolnjena z novim brambovcem.

Ko je bilo prebiranje končano, so nas zbrali v veliki dvorani, da smo v zboru prisegli zvestobo po kopnem, na vodi in v zraku; mnogi pa tudi pod zemljo. Po sebi sodim in videl sem, da se nas je lotila vseh poparjenost. Taka krivična in izsiljena tuja zadeva! In sedaj tlačijo v njo nas, ki jo kolnemo in jej želimo poraznega zaključka. Upirati seveda se ne sme, komur je draga živa glava. Kar more in mora s seboj vzeti avstrijski Slovan, je zvita trma in vztrajen odpor. Izsiljena prisega proti sebi in svojim je brez misli in volje.

(Dalje prihodnjič)

nasvet! — Odklanjamo pa ga kakor tudi vse namigavanje za vaš eventualni pristop, ker vas ne maramo v naših vrstah!

Gospod pisec! Mi smo preprost kmečki narod in se zavedamo, da nam organizacija bojevnikov vedno in povsod kaže kritični položaj nas samih in nam tudi kaže smeri, po katerih se moremo izveči iz tega skrajno slabega in eksistenčno nemogočega položaja. Če pa so za vas to mamljive in nedosegljive obljube, potem moramo pač ugotoviti, da nam boljših časov ne privoščite.

Gospod pisec! Kakor smo razbrali iz vašega članka, ste bili tudi že v stiškem samostanu, ker veste tudi že, kako so napolnjeni njegovi svinjaki. Ali vseeno dvomimo, ker še mi, ki skoraj redno obiskujemo naše župne cerkve, ne poznamo tako natančno samostanskih razmer, pa bi jih poznali vi, ki so vam že naše domače cerkve tako tuje, kaj šele oddaljeni samostan. Če ste pa hodili na božjo pot, vam pa vsa čast, — peš gotovo ne, ker imate denarja za vlak. Nam bi bila pot pod noge predaleč, a za vlak denarja nimamo, — saj še vsi niti davka nismo plačali. Upamo pa tudi, da nam tega ne oponašate, da z ozirom na sposobnost naše domače industrije ne občutimo tako velike krize, kakor bi jo sicer. Vemo pa, da onstran Save prodajajo prašiče namesto po 5 Din še celo po 8 Din, brez domače industrije.

Gospod pisec! Vam se zdi, da se mi vtičamo v razmere gasilcev, katerih namen ni političen. Ali naj se torej nam ne zdi absurdno, da gotovi elementi v naši občini branijo vstop v naše bojevniške, nadstrankarske vrste? — To je vprašanje zase! Verjemite pa, da tudi mi vemo, da je gasilstvo nepolitično. Res, prekmurskemu ljudstvu je dovolj vaših obljub!

Poznate dobro naše razmere in našo domačo grudo. Zakaj nam torej ne pomagate, kjer bi se za enkrat pomagati dalo? Zakaj ne upoštevate volje večine občanov in ne preustrojite občine v toliko, da bi nam vsaj deloma olajšali bremena?

Gospod pisec, če ste radovedni, kdo je bil pisec članka, katerega ste po nepotrebnem napadali, se vam mirne duše lahko predstavim, da vam ne bo treba »v kalnem ribariti«. Končno bi še reagiral na ta-le izpad: »Kaj so do sedaj ti gospodje naredili dobrega za prekmursko prebivalstvo?« Slutimo, katere mislite pod besedo »ti«. Mi bi vam samo toliko povedali, da najbrž več kot vi. Čudno se nam pa zdi, da gospod pisec še ni reagiral na članek v »Ljudski pravici« in pred kratkim tudi na članek v »Novinah«.

Za krajevno org. »Boja« v Kopusincih pisec prejšnjega članka v »Prelomu«.

DOL PRI LJUBLJANI. Članstvo krajevne organizacije bojevnikov se vabi na redni letni občni zbor, ki se vrši v nedeljo dne 10. februarja ob 3. popoldne v dvorani prosvetnega doma v Dolu.

Podeželskim odrom, ki so se obrnili na O. I. O. »Boja« po nasvete, sporočamo, da se izdeluje seznam iger, primerenih za naše odre. — Ta seznam bomo v kratkem razposlali na vse naše dramatske odseke za nasvete in navodili vred.

LJUTOMER. Dne 14. t. m. je umrl po krajšem bolehanju v najboljši moški dobi tovariš Ivan Kolarič, uslužben pri tukajšnji podružnici Obrtne banke. Tov. Kolarič je bil med vojno na ruski fronti v Galiciji, od koder je prinesel v sebi kal boleznijo, ki ga je sedaj spravila v prezgodnji grob. Bil je zelo simpatičnega značaja, skromen, miren ter plemenitega srca. Njegovo priljubljenost je dokazovala nadvse lepa udeležba iz vseh slojev občinstva pri njegovem pogrebu, dne 16. t. m., ki se ga je v častnem številu udeležilo tudi naše članstvo. Tov. Kolarič je pristopil k organizaciji takoj ob njeni ustanovitvi ter je bil ves čas navdušen pristaš našega pokreta. Naj počiva v miru!

Razgled po tisku

Iz lista »Brazda«, kmečkega stanovskega lista absolventov kmetijskih šol (Ljubljana): »Glavno vprašanje se tiče gospodarskega, socialnega stališča. Gospodarska, socialna vprašanja so dandanes tako zamotana, da svet več ne najde izhoda iz te stiske, ki nas je zajela. Posamezni učeni sociologi dokazujejo pravilnost svojih teorij (naukov), toda v življenju je revščine in krivice vsak dan več.

Kot kmetje spadamo med trpine, med zatirane. Zato nam gotovo ne bo v škodo, če izjavljamo svojo pripravljenost, sodelovati pri ustvarjanju takega gospodarskega in socialnega reda, ki se bo izmed vseh pokazal kot najbolj pravičen!

Še naše stališče v narodnem vprašanju: Slovenski kmetje smo po krvi Slovenci, s tem pa tudi Jugoslovani in Slovani sploh. Kar smo po krvi, tega ne moremo in ne smemo zatajiti. Naša država je narodna, torej naša, ker narod smo mi. Zato smo vsekakor kmetje državotvorni, bolj kot vsak drug stan.

Naša dolžnost je, ljubiti svojo domovino, tako jugoslovansko, kot ožjo slovensko, svojo rodno zemljo, katero so naši očetje tekom stoletij z žulji in krvjo pojili, da je ohranjena nam!

In jezik, v katerem so nam že ob zibelkah matere pele uspavanke in ki so ga naši dedje-kmetje toliko stoletij ohranili kljub pritisku potujčevalcev — kdo ga ne bi čuval in spoštoval? Kmečki ljudje bomo pač zadnji, ki se bomo izneverili svojem jeziku in narodu! To dokazuje tudi vsa zgodovina.

Pač pa mi ne poznamo razlike med Stajercem in Kranjcem, med Prekmurcem in Primorcem itd. V isti domovini živimo, isti jezik govorimo, istega stanu smo, čeprav eden od nas neguje trsje v Slovenskih goricah, drugi pa pase krave po visokih gorenjskih planinah.

Vsak poštenjak nam je drag — mrzimo pa pijavke in hinavce — vse!

Nas vse družijo želja, s skupnim delom doseči čas, ko bo tudi za slovenski kmečki stan obstojala v duhovnem oziru svoboda, v socialnem pravica, v medsebojnih odnošajih pa ljubezen in kmečka sloga!

Iz lista »Otadžbina« (Beograd): »Narod pričakuje...« Pričakuje, da se mu pove resnica in jasna pota, po katerih naj gre v blagostanje, socialno pravičnost, svobodo. Ljudstvo čaka... Istočasno pa narod tudi ustvarja. Že več let opažamo, kako razmišljajo pod vplivom težkih razmer širom naše države tisoči sinov našega naroda, kako so iskali sredstva in načine za zboljšanje razmer ter poslušali ljudske tožbe in želje. Kakor da so vstajali iz zemlje na vseh krajih naše države in ponavljali vsi isto zahtevo: Hočemo novo, veliko, srečno Jugoslavijo! Vstvarjal se je nov duh, nova zavest o našem položaju v svetu, o našem narodnem in državnem edinstvu, o naših potrebah. Ta duh je prodril, mobiliziral stotisoče našega ljudstva in nosi novo vero v boljše skupno bodočnost vsega naroda, ki je po nespremenljivi usodi povezan v naši državi. In ta mlada in nova jugoslovanska misel se je globoko ukoreninila v srcih najboljših in najpoštenjših...

Hitro so se razna sorodna gibanja otrsela volkov v ovčiji koži in našla svojo smer. Nedorogovorno, brez sporazuma so istočasno na sto krajih naše skupne domovine tisoči in desetstisoči zavzeli isto smer. Čudno je, da se oni stari, ki so se neprestano sporazumevali in dogovarjali — sploh niso mogli sporazumeti. Tu pa so ti novi ljudje tako Srbi, Hrvatini in Slovenci, pa katoliki, muslimani in pravoslavni našli eno in isto pot — brez dogovora, čeprav so bili oddaljeni na desetine in stotine kilometrov drug od drugega. V tem je vsa veličina tega, kar prihaja!

Zaslutili so... Nasprotniki so začutili, da klije tu nekaj novega, nova vera, novo navdušenje. In pričeli so s spletkami in intrigami, da bi izzvali borbo med prijatelji.

predvsem pa nezaupanje. Deli in vladaj — staro geslo!

Toda množice malih potokov se zlivajo od vseh strani naše države v veliko reko resničnega narodnega in državnega edinstva. In kmalu se bo uresničila beseda pesnikova:

Zora vstaja, vstaja dan!

Iz lista »Dom«, Križevci (Hrvatska): »Stjepan Radić je govoril takole: Kaj je domovina? Veliki sveti hram, v katerem je vsak človek mali duhovnik, a ves narod skupni vrhovni gospodar. —

Vse pravice, katere vam dajeta ustava in zakon, morate vzeti zakonitim putem preko svoje politične organizacije ter z volilno politično borbo. Zahtevajte, da se tiste pravice, katerih nimate, najprej zakonijo in nato oživotvorijo. —

»Prelomov« abecednik

DEMOKRATIZEM

Zadnjič smo videli razliko med demokracijo (ljudovlado), teokracijo (bogovlado) in avtokracijo (samodržstvom). Danes si oglejmo malo bližje še demokratizem. O demokraciji in demokratizmu je že pisal obširno naš list lansko leto. Tu pa moramo ponoviti še nekatere bistvene lastnosti demokratizma.

Politični demokratizem obstoji v veri, da ima v državi največjo avtoriteto **narodova oblast**. Narodova volja se smatra za državno voljo ali bolje rečeno, državna volja je volja večine državljanov. Ta volja se lahko izkaže neposredno s tem, da se ves narod prosto izjavi potom ljudskega glasovanja (plebiscita) za določen predlog ali za določeno načelo. Prav tako se lahko izraža narodova volja posredno s tem, da izražajo to voljo narodni predstavniki v skupščini, ki je bila izvoljena na temelju splošne volilne pravice. V taki demokraciji državi se smatrajo vsi državni organi (vladar, zakonodajalec, uradniki) za narodove pooblaščenca.

Zanimivo je, da se je demokracija po svetovni vojni med ljudstvom poživila. S tem ni seveda še rečeno, da že v vseh državah vlada demokracija. Po svetovni vojni so narodi držav, ki so v vojni zmagali, hoteli nagrado in so zato zahtevali uveljavljanje demokratizma. Sama svetovna vojna, vsaj vojna držav sporazuma, je bila boj zoper samodržstvo in nasilje ter boj za demokracijo. Zato so državljani zahtevali po vojni demokracijo. Državlani premaganih držav pa so prav tako zahtevali demokracijo in utemeljevali svojo zahtevo s tem, da so v izgubljeni vojni doprinesli velike žrtve.

Do sedaj smo govorili o političnem demokratizmu. Imamo pa tudi še **državlanski demokratizem**, ki obstoji v tem, da so vsi državljani vsaj formalno izenačeni v svoji osebni svobodi, po rojstvu, v družini in državljanskih zadevah. Danes pa se že govori tudi o **gospodarski demokraciji**. Demokracija ni nekaj stalnega ali okorelega, temveč je podvržena prav tako razvoju. Naše demokracijske ustanove so zato podvržene **spremembam**, ker morajo računati z novimi potrebami. Današnji čas zahteva poleg politične demokracije tudi **gospodarsko demokracijo**. Ta poslednja bo vodila in kontrolirala gospodarstvo, vendar se bo morala v svoji vlogi toliko omejiti, da ne bo radi tega trpelo načelo svobode in zasebne inicijative, kajti tudi v gospodarstvu velja načelo svobode, v kolikor se ne krši svoboda drugih.

Danes gre prav za prav samo za to, da se najde neko **pravično ravnotežje** med državno oblastjo in svobodo poedinca. S prostim izražanjem besede in misli ter s pravično kritiko se bo to ravnotežje tudi našlo, ne da bi se v demokraciji državi radi tega rušil obstoječi red. Toda demokracija je večno delo in **vztrajna propaganda**. Demokracija je veda, ki zahteva posebnih uvidenih in pametnih metod. Demokracija spoštuje resnico in pravico ter obstoji v trdni veri, da pripravljamo z mirnim in poštenim sodelovanjem vseh pravičnejše življenje razredov, stanov in narodov. Demokracija zahteva sodelovanje vseh in strpnost med vsemi. Ona je samo za pridne ljudi.

Krajevna organizacija »Boja«, Gotovlje. Radi preobilice gradiva pride Vaš članek o hmeljarstvu na vrsto prihodnjič. — Isto velja tudi za poročilo o občnem zboru v Brežicah.

Jugoslavija bi mogla postati evropska Kanada. Toda to morejo iz nje napraviti samo organizacije, ki so za pošten dogovor, ki so za novo življenje, ki se ne plazijo, temveč vedo, kdaj je treba skočiti in poleteti, vse videti in kontrolirati, kakor tudi one, ki umejo, morejo in hočejo sodelovati s sposobnimi ljudmi brez ozira na stranke. Mi smo pripravljeni na tako delo. Mi se ne trgamo za mandate, še manj za ministrske stole, temveč podvzamemo vse, da ljudstvo ne pade v obup, da ne postane še revnejše ter da ne ostane analfabet. Mi izpovedujemo načelo, da morajo politične stranke služiti ljudstvu, a ne nasilju. Zato smo mi gibanje, še več, mi smo nova vera, ki stopa ponosno pred popa, hodžo in pred vso Evropo.

Ustvarjalna moč demokracije je jasna vsem mislečim duhomom. Samo ti opazajo, kako demokracijsko načelo prodira v vso družbo v pravo demokracijo, politično in gospodarsko, kako vpliva na poedince in kako se z njo ščiti svoboda. Demokracija še ni končala svoje naloge, kakor trdijo njeni nasprotniki, ampak ni niti še prav začela. Demokracija, t. j. vera v upoštevanje in v odločevanje narodne volje, je brez dvoma na pohodu. Kajti šele ona bo napravila iz človeka — človeka!

ZDRAVSTVO

LED IN BOLEZEN

V bolniški sobi ima led veliko vlogo. Nekateri priporočajo namestu samega ledu v vrečici zmes stolčenega leda s konopljevo ali laneno moko. Vrečice s takšno zmesjo se morejo bolje polagati okoli uda in hladijo bolj enakomerno.

Včasih je potrebno, da se vrečica ne položi neposredno na bolno mesto, temveč da se obesi nad njim tako, da se le rahlo dotika kože. Mehur z ledom leži lahko neposredno na koži, a bolje je, da damo vmes tanko flanelo ali kos gaze. Na koži leži potem toliko časa, da dosežemo omilitve bolečine, kar se zgodi po 15 ali 30 minutah — če to z ledom sploh lahko dosežemo. Bolnik naj bi nikoli ne zaspal z ledom na sebi. Zelo prijeten učinek ima led na glavi pri vnetju možganske mrežne.

V mnogih primerih se uporablja led sugestivno. Pri pljučni krvavitvi polagamo led n. pr. nad vršičke ne zato, ker bi to krvavitev ustavilo, temveč zato, da se bolnik vede mirneje. Glavni namen polaganja ledu je pač ublažitev bolečin.

Objave

LEGIJA KOROSKIH BORCEV kliče v zbor bivše borce, koroške rojake in prijatelje nesrečne Koroške.

Tudi koroški borci hočemo biti zvesti vršilci kraljeve oporoke: »Čuvajte mi Jugoslavijo!«

Zvesti čuvarji Jugoslavije pa ne smejo biti tako nepripravljeni kakor ob prevratu po svetovni vojni, ne tako neumno naivni kakor za časa plebiscita. Le v strogi pripravljenosti bomo lahko čuvali naše meje in mirno čakali na zgodovinsko uro. Vemo, čigar meje, tega tudi domovina, zato se ne bomo zgražali na številnih sejah: vemo, čigar mladina, tega tudi bodočnost, zato je treba manjšinsko šolstvo prikriti po boljšem zgledu naše sosedice, ker drugače še sami pripravljamo nemški »Kulturboden«. Vemo, da imajo lastni državljani predvsem pravico in dolžnost do — dela.

Organizacija smotrenega in sistematičnega obrambnega dela, ki pa bodi tesno povezano in osredotočeno, mora postati kategorični imperativ časa.

Sicer imamo dosti organizacij, toda za aktivno in sistematično delo, po načelu delitve dela, še premalo, nikoli dosti, zato je treba organizacije vseh tvornih sil naše javnosti.

Dopise s točnimi naslovi in informacijami, s stvarnimi nasveti ter inicijativnimi predlogi je nasloviti na:

Poverjeništvu legije Koroških borcev v Ljubljani, Idrijska ul. 10.

Sveže najfinejše norveško ribje olje iz lekarne **dr. G. Piccolija** v Ljubljani se priporoča bledim in slabotnim osebam.

Prodajam, po ugodni ceni dobro ohranjen **dinamo stroj**, na vodni pogon, za razsvetljavo 50 žarnic. Naslov v upravi.

Politični obzornik

Doma

Po vsej državi so zbudile veliko zadovoljstvo obljube finančnega ministra g. dr. Stojadinovića o reformah in ukrepah v našem gospodarstvu, o katerih smo poročali v zadnji številki.

Graška »Tagespost« poroča iz Beograda, da bo skoraj razpuščena sedanja narodna skupščina in da bodo v najkrajšem času razpisane nove volitve. Vlada se pri tem po informacijah tega lista ne namerava več nasloniti na J. N. S.

Dve listi se bosta kosali v nedeljo pri dopolnilnih senatnih volitvah v dravski banovini. Okrožno sodišče v Ljubljani je sicer nevtralnisto g. Žebota zavrnilo, toda g. Žebot se je pritožil na apelacijo, ki je razveljavila odlok okrožnega sodišča in listo potrdila.

G. Žebot, nosilec nevtralne liste za senatne volitve, je brzojavil ministrskemu predsedniku g. Jevtiću, da bo podpiral njegovo vlado, če bo izvoljen za senatorja. Tako poroča zagrebški »Jutarnji list«.

Po svetu

Novo bolgarsko vlado je sestavil general Zlatev. Poleg njega sedi v vladi kot prosvetni minister general Radev. — V imenu nove vlade je zunanji minister Batolov, ki je bil tudi v prejšnji vladi, izjavil, da bo Bolgarija tudi z novo vlado nadaljevala svojo dosedanja zunanjo politiko, zlasti, kar se tiče najboljše sosedice Jugoslavije. Vladi obeh držav stopata neomajno po poti, zaznamovani s sestanki med nepozabnim kraljem Aleksandrom in kraljem Borisom. Batolov veruje v svetlo bodočnost razmerja med Bolgarijo in Jugoslavijo. — Glede notranje politike je izjavil Batolov, dabo vlada posvetila posebno pozornost prvi narodni potrebi, da popolnoma iztrebi komunizem.

Habsburžani znajo poskrbeti, da od časa do časa zastraše evropsko politično javnost. Značilno pa je, da je zadnje čase začel propagirati povratek Habsburžanov v Avstrijo Heimwehr s knezom Starhembergom na čelu. V nekem svojem govoru se je povzpelo do trditve, da je habsburško vprašanje za Avstrijo življenjske važnosti. Samo Habsburžani lahko zopet utrdijo mir v Podonavju in ga za bodočnost ohranijo. Kadar postane habsburško vprašanje pereče, ga ne bodo rešili legitimisti, ampak Heimwehr. Preteklo nedeljo je bilo po dunajskih ulicah raztresenih na tisoče letakov z napisi »Heil Otto«.

Nemčija in Poljska bosta zavzeli skupno enotno stališče glede rimskega sporazuma in vzhodnega pakta. S tega vidika presojuje potovanje pruskega ministrskega predsednika Göringa v Varšavo, kjer je imel dolge konference s poljskimi politikami.

Krvavi upori so izbruhnili na Dodekanazu (Dvanajstero otočje) pri Grčiji. To otočje je, dasi živijo na njem sami Grki, v italijanski oblasti. Italijani zelo grdo ravnaajo z njimi, zato je prišlo pred kratkim do upora, ki pa so jih italijanske oblasti v krvi zadušile. V bojih z uporniki so sodelovale ladje in letala.

Za londonski sestanek med francoskima državnikoma Flandinom in Lavalom ter angleškimi diplomati, ki se vrši te dni, vlada v evropski politični javnosti veliko zanimanje. Večina javnega mnenja pa je zelo črnogleda in si tudi od tega političnega dogodka ne obeta mnogo.

Na Daljnem Vzhodu še dolgo ne bo ljubelega miru. Ob istem času, ko je japonski zunanji minister Hirota govoril v parlamentu, da Japonska nima v Aziji nobenih pohlepni želja več, je precej močan oddelek japonskih in mandžurskih čet prekoračil mejo Mandžurije in začel prodirati v mongolsko provincijo Čahar, ki spada h kitajski republiki. Prišlo je do hudih bojov med japonskimi in kitajskimi četami, ki pa prvimi niso mogle biti kos. Pohod Japoncev se nadaljuje in kje je tisti, ki bi ga ustavil...

»Na Daljnem Vzhodu smo popolnoma pripravljani,« je izjavil poveljnik ruskih čet

v Vladivostoku. »Kdorkoli bi nas v teh krajih napadel, se bo krvavo prevaril.«

Barbarski političen umor se je te dni pripetil v Pragi. V nekem hotelu so našli umorjenega nemškega begunca ing. Formysa. Preiskava je ugotovila, da so morilci tri osebe, ki so se z avtomobilom pripeljale iz Nemčije. Umor je bil izvršen na silno okruten način in je brzkonice v zvezi z odkritjem tajne nemške radijske postaje na Češkoslovaškem. Češkoslovaška policija je prepovedala zaradi tega dogodka vsak prehod čez nemško mejo.

Doma in na tujem

Pogreb 12 žrtev rudniške nesreče v rudniku »Srpski Balkan« pri Zaječarju je bil nadvse pretresljiv. Udeležilo se ga je na tisoče ljudstva. — Na licu mesta preiskuje vzroke nesreče posebna komisija, ki je ugotovila, da je prišlo do eksplozije zaradi tega, ker rovi niso bili dobro prezračeni.

»Stara tekstiljana« v Kočevju je preteklo nedeljo pogorela. Goreti je začelo ob pol 12. dopoldne in je gorelo do večera. Pogorelo je vse, ostali so le zidovi. 400 delavcev je ostalo z družinami vred brez kruha. Škoda znaša nad 10 milijonov dinarjev.

VSEM NAŠIM NAROČNIKOM!

Z novim letom smo zvišali naročnino za »Prelom« na 40.— Din letno. Storili smo to zato, ker smo obenem povečali obseg lista na 6 strani. V to smo bili primorani, ker so se s tem, da smo povečali obseg lista za 2 strani, zvišali naši stroški za polovico; naročnino pa smo zvišali od 30 na 40 Din, torej le za tretjino. To naj blagovolijo vsi naši naročniki upoštevati, ko nam nakazujejo naročnino. Prepričani smo, da nam ostanje vsi še nadalje zvesti in da ne bo med njimi nikogar, ki bi zaradi povišanja članarine list odpovedal. Žrtve izdajateljev so velike, kajti »Prelom« ne dobiva prav nobene podpore in je navezan le na dobro voljo in zavednost naročnikov. Naročniki, storite svojo dolžnost!

DEŽNIKE NOGAVICE

na drobno in na debelo
kupite najugodnejše
v tovarni

JOSIP VIDMAR

Ljubljana

Pred Škofljo 19
podruž.: Prešernova ul. 20

Beograd

Kralja Milana 13

Zagreb

Jurišičeva ul. 8

Konfekcijska in manufakturna trgovina

Ivan Mastnak Celje

Kralja Petra cesta šte. 15

Priporoča svojo veliko zalogo moških in deških oblek, površnike, zimske plašče, usnjate suknje,

moške in ženske štofe, ter vse v manufakturno pripadajoče predmete po izredno ugodnih cenah.

F. HRENORIČ

Manufakturna veletrgovina
Ljubljana, Tyrševa cesta šte. 28

Telefon 24-04